

BOŠNJAČKI GLAS

INFORMATIVNO GLASILO BNZH

OŽUJAK/TRAVANJ 2026.

BROJ 95

ISSN: 1846-3215

Midhat Ajanović Ajan

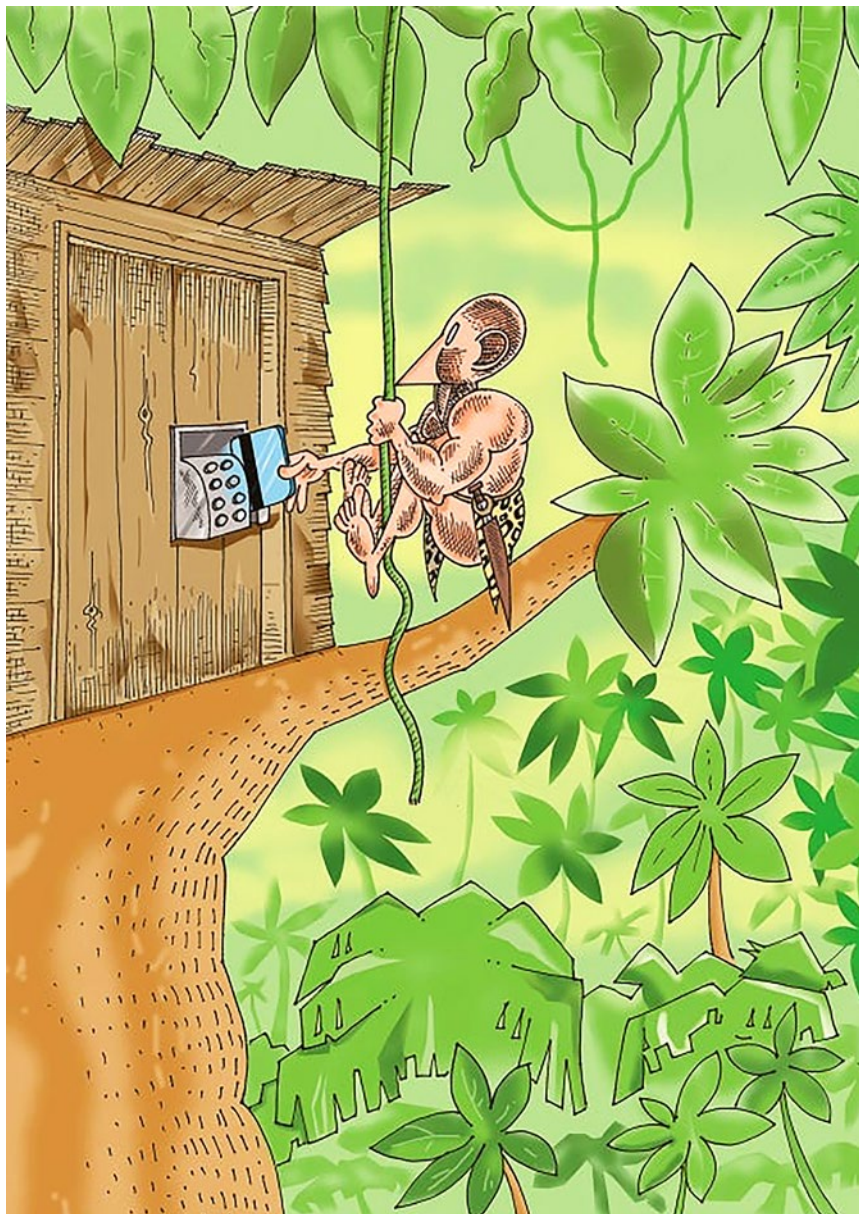

foto: Ognjen Karabegović Ogi

Sjećanje na Kemala Mujičića

Proljeće, godine 2022. ovoga stoljeća bilo je za svijet kao izranjanje iz tegobnoga sna. Svijet je odahnuo, reklo bi se s olakšanjem – još jedna smrtna bolest, pandemijska, prohujala je i evo nas opet trajemo kao ljudska vrsta. Isto tako, kao što obično biva, mnogi su napustili svijet i planet, kako to lijepo govore naši, preselio je ovaj ili onaj. Mnogi od njih odlaze, ali isto tako i manji dio njih ostavlja iza sebe trag. Svjetli trag za nas i u nama ostavio je Kemal Mujičić, vedri i vječni dječak s Une. Sjećanja ne kopne i ne rastaču se ni vremenom, ni kišom, suncem, mjesecom, ni beharom što nas zaspe i ode sabahom, već ona ostanu među onima koji su Kemal poznavali. I tako je oduvijek i stalno. U posvetu Kemal, te smo godine rekli ono što smo znali i mogli u prvome danu proljeća, kad priroda govori svoje, a mi tek privremeno ostajemo na ovoj obali.

Bosiljko Domazet

Behar i optimizam iz Travnika

Rečenica iz pripovijetke IVE ANDRIĆA Čaša postala je temeljni okvir i ime izdavačke kuće iz Travnika, osnovane prije pet godina. Ona glasi: *Ovdje se dram radosti dušom plaća*, pa ako znamo da je to prema staroj mjeri za težinu stoti dio oke, po današnjem 3,2 grama, pomislimo je li to ona tajnovita mjera duše. Ime SNJEŽANE KÖPRUNER, osnivačice izdavačke kuće *Dram radosti*, u mjesecu behara ove godine dosegnuo je znatnu medijsku težinu poslije njezina gostovanja kod ALEKSANDRA STANKOVIĆA u emisiji Hrvatske televizije *Nedjeljom u 2*.

U tom je razgovoru ova izdavačka kuća spomenuta usputno, pa bi ovdje valjalo navesti njezin *umjesto manifesta* opis: „Manifest nove izdavačke kuće „Dram radosti“ iz Travnika sadrži samo riječ: Bosna i Hercegovina. Kompleksnost i mnogoznačnost kulturne i povijesne zbilje srcolike zemlje, njoj pripadajućih mitologema i svih ostalih tvorbi duha ljudi koji su *iz njena tla nikli i njen hleb jedu*, kao i sve što su pisali, slikali, fotografisali, gradili u Bosni i Hercegovini razni prolaznici i udomaćeni stranci, tematski je okvir knjiga koje će objavljivati *Dram radosti*.“

I televizijsko gostovanje Snježane Köpruner, sudeći po odjeku u javnosti, postalo je tematski okvir tih nastojanja. S početkom rada ove izdavače ona je odgovorila na pitanje zašto to *u vremenima kada se sve manje čita, u vremenima kada gubimo naše kulturne identitete*: „jedini za mene opravdavajući odgovor je da spriječimo od zaborava naše tisućljetno bivanje na ovim prostorima, da ne zaboravimo naše pretke, njihove običaje i njihov kulturni izražaj, da ne zaboravimo sebe same“.

U nedjeljnoj je tv emisiji rekla kako živimo od rente, rasprodajemo djedovinu i gotovo ništa ne proizvodimo, *sramit će nas se unuci*.

Spomenuta je i njezina privatna, znatna financijska potpora u obnovi rodne kuće Ive Andrića koja time postaje i turistička atrakcija i mjesto kulturnih zbivanja. „Mislim da smo toliko narod, koliko smo kulturni i koliko njegujemo svoju kulturu i ne mogu shvatiti da svaka generacija uništi ono što su im napravili djedovi i očevi“, rekla je.

Njezina firma GS-TMT - GS-Tvornica mašina Travnik, s pogonima u Travniku (više od 700 radnika) i Prozoru-Rami (oko 80), jedna od najuspješnijih izvoznih tvrtki u regiji, ulaže u obrazovanje, kulturu, izgradila je dječji vrtić i gradi stanove za svoje radnike. Prosječna je plaća nešto veća od dvije hiljade KM, negdje do 40% veća od prosjeka u Federaciji BiH.

Međutim, kako je konstatala, došlo je do takve devastacije znanja da je to nevjerovatno, a gubljenjem znanja snižava se intelektualni kapacitet, a nekoć smo na ovim prostorima samo u strojogradnji bili u svjetskom vrhu. A upravo je intelektualni kapacitet osnova na kojemu se može graditi moral i etiku.

Smatra da u Hrvatskoj postoji kriva medijska, i ona od strane političara, percepcija Bosne i Hercegovine, dok ona to privatno nije doživjela. „Mi samo vidimo negativno, umjesto da vidimo tu državu kakva bi ona trebala biti“, zaključuje Snježana Köpruner.

„Ovaj grad i ova zemlja zapamtili su mnoge dobrotvore. Vezirska kuveta (doba vezirske moći) u Travniku svjedoče nam o nekolicini takvih koji su svoje privatno bogatstvo zavještali za podizanje cijelog ili jednoga dijela grada Travnika. A u modernome, sekularnom dobu BiH, neima veće živuće mecene za kulturu i umjetnost nego što je to gospođa Snježana Köpruner.“

(Enes Škrgo, pisac, kazališni umjetnik, urednik izdavačke kuće Dram radosti i kustos rodne kuće Iva Andrića)

Snaga zajedništva i pjesme: U Sisku svečano održan 23. Bajramski koncert

U nedjelju, 22. ožujka 2026. uz tradicionalnu pjesmu i snažan osjećaj zajedništva, svečano je održan 23. Bajramski koncert u Sisku.

Svečani program koncerta bio je protkan vrhunskim glazbenim i plesnim interpretacijama koje su publiku provele kroz najljepše predjele bošnjačke tradicije. Koncert je ponudio pravi balans između ilahija, kasida, duhovnih sadržaja i zabavnog repertoara, čime je na najljepši način obilježen jedan od najvažnijih blagdana našeg naroda.

Svojim nastupima večer su oplemenili: Hor "Harmonija" iz Sanskog Mosta, čiji su glasovi donijeli duh Bosne i oduševili prisutne svojom uigranošću i emocijom; BKUD "Nur" iz Siska, naši domaćini koji su koreografijom i energijom još jednom potvrdili status čuvara baštine sisačkog kraja; Ženski pjevački zbor "Sevde", čije su izvedbe sevdalinki, uz virtuosnu pratnju orkestra "Sevdalije", probudile najdublje emocije i podsjetile na neprolaznu ljepotu gradske pjesme.

Ova večer nije bila samo koncert, već istinski praznik zajedništva koji će ostati urezan u sjećanje svih generacija. Od srca hvala svima – izvođačima, organizatorima i dragim gostima – koji su svojom prisutnošću i podrškom uveličali ovo slavlje baštine, ponosa i neraskidivog prijateljstva.

Posebno smo ponosni na činjenicu da su BNZ Grada Siska i Sisačko-moslavačka županija po prvi put okupili sve bošnjačke asocijacije, njih sedam na ovom području u zajedničkom predstavljanju njihovih kulturnih dosegaa i baštine:

Vijeće bošnjačke nacionalne manjine Grada Siska je savjetodavno tijelo koje zastupa interese bošnjačke zajednice u Sisku, sudjelujući u društvenom i kulturnom životu grada.

Vijeće bošnjačke nacionalne manjine Sisačko-moslavačke županije je krovno savjetodavno tijelo koje zastupa interese bošnjačke zajednice na razini cijele županije.

Bošnjačko kulturno-umjetničko društvo "Nur" Sisak osnovano je 30. kolovoza 2005. godine s ciljem očuvanja i promocije bošnjačke i bosanske kulture, tradicije i običaja kroz pjesmu i ples. Društvo je 2025. godine svečano obilježilo 20 godina uspješnog rada koncertom "S Nurom u srcu" te promocijom monografije o svojem djelovanju.

Udruga Bošnjaka branitelja Domovinskog rata Hrvatske (Ogranak Sisak i SMŽ) okuplja branitelje bošnjačke nacionalnosti koji su sudjelovali u obrani Hrvatske. Njihov rad fokusiran je na promicanje istine o Domovinskom ratu, zaštitu prava i dostojanstva branitelja te očuvanje sjećanja na poginule Bošnjake.

Udruga Bošnjaka branitelja Grada Siska je samostalna udruga građana sa sjedištem u Sisku, koja se razlikuje od sisačkog ogranka krovne nacionalne Udruge Bošnjaka branitelja Domovinskog rata Hrvatske (UBBDRH). Osnovni cilj udruge je promicanje vrijednosti Domovinskog rata i zaštita prava branitelja bošnjačke nacionalnosti na području Siska.

Merhamet Sisak (Muslimansko dobrotvorno društvo) humanitarna je organizacija osnovana radi pružanja pomoći socijalno ugroženim građanima Siska. Društvo djeluje na načelima solidarnosti i dobroćinstva, a posebno je fokusirano na pomoć bošnjačkoj zajednici i drugim osobama u potrebi.

Vijeće bošnjačke nacionalne manjine Grada Petrinje je savjetodavno tijelo koje zastupa interese Bošnjaka u Petrinji i promiče očuvanje njihove kulture i tradicije.

Most prijateljstva u Labinu: glazba, moda i zajednička baština

Obilježavanje 105. obljetnice Labinske republike

Labin je 7. ožujka 2026. odisao toplinom i zajedništvom, prekrasna dvorana Malog kazališta (Teatrina) u sjedištu Zajednice Talijana Labin bilo je mjesto održavanja kulturne manifestacije „Most prijateljstva – Pjesma kao zlatna nit zajedništva; moda, sevdah i kancon“, održana u sklopu obilježavanja 105. obljetnice Labinske republike, spojila je talijansku i bošnjačku zajednicu kroz glazbu, modnu reviju i tematiziranje rudarske baštine. Dvorana je odjekivala prijateljskim smijehom, razgovorima i iščekivanjem da publika zajedno doživi nešto posebno – simbolično povezivanje Labinstine i rudarskog grada Breza u Bosni i Hercegovini.

Manifestaciju su zajednički organizirali Zajednica Talijana Labin “Giuseppina Martinuzzi” na čelu sa predsjednicom DANIELOM MOHOROVIĆ i Nacionalna zajednica Bošnjaka Istre na čelu s predsjednikom SENADOM PRŠIĆEM. Grad Labin ovaj zajednički program uvrstio je u svoj program povodom obilježavanja 105. Labinske republike koji je započeo 2. marta, a Most prijateljstva bio je završni program obilježavanja 105. Labinske republike.

Među uzvanicima bili su: veleposlanica Bosne i Hercegovine u Hrvatskoj ELMA KOVAČEVIĆ BAJTAL; istarski župan BORIS MILETIĆ; zamjenik labinskog gradonačelnika GORAN VLAČIĆ; akademik ESAD BAJTAL; predstavnici bošnjačkih i talijanskih organizacija.

Predsjednik Nacionalne zajednice Bošnjaka Istre Senad Pršić istaknuo je važnost programa: “Mostovi koje gradimo nisu od kamena ili čelika, već od stihova, emocija i zajedničkih sjećanja.”

Večer je otvorio Zbor Zajednice Talijana Labin, izvedbama *Amici miei*, *Guarda la luna* i *La rondinella*. Njihova glazba unijela je u dvoranu mediteranski ugođaj i toplinu, a publika je odmah osjetila radost koju izvođači prenose kroz svaki ton.

Nakon njih nastupile su Istarske gondže, zbor Nacionalne zajednice Bošnjaka Istre, sa sevdalinkama *Kraj pendžera Jusuf stari*, *Sinoć ja i moja kona* i *Zapjevala sojka ptica*. Njihova izvedba ispunila je prostor nježnošću i emocijom, stvarajući osjećaj povezanosti publike s bogatom bosanskom tradicijom.

Vrhunac večeri bio je zajednički nastup Zbora Zajednice Talijana Labin i Istarskih gondži. Glasovi kancone i sevdaha spojili su se u savršenu harmoniju, ispunivši dvoranu energijom i toplinom. Pjesme *Mia bella Istriana*, *Tebi majko misli lete* i *Kovarska* izazvale su ovacije publike.

Svaki ton nosio je poruku zajedništva, suradnje i poštovanja prema tradiciji, dok su izvođači kroz osmijehe i međusobnu podršku dodatno naglasili prijateljski duh događaja. Podpredsjednica Bošnjačke nacionalne zajednice Hrvatske, MIRELA ČAUŠEVIĆ, istaknula je da je upravo ta međusobna povezanost izvođača glasu dala toplinu i autentičnost koju je publika nagradila gromoglasnim pljeskom.

Posebna atrakcija bila je modna revija dizajnerice LARIJE TATAR. Kolekcija je inspirirana rudarskim životom, kroz materijale, krojeve i simbole prikazivala je rad, opasnost i solidarnost rudarskih zajednica. Posebnost večeri bili su modeli: kreacije su nosile članice oba zbora, naglašavajući ideju zajedništva. ZEJN BAJTAL nosio je svečanu rudarsku odoru svog djeda, dok su na projekciji prikazani kadrovi iz rudnika, podsjećajući publiku na povijesnu povezanost dvaju krajeva.

Na kraju programa sudionicima su uručene zahvalnice i prigodni pokloni, među kojima su bili Larija Tatar, voditeljica zbora Istarske gondže i zbora Zajednice Talijana ĐENANA ĐULEPA LEVAK, mlada pijanistica NATALI HORVAT te veleposlanica Elma Kovačević Bajtal.

U Kulturno-informativnom centru Ambasade BiH u Zagrebu otvorena je, 17. ožujka 2026. izložba „Sevdisanje slikom“ autora Nebojše Dimovskog. Izloženo je donosi 20 autorovih djela podijeljenih u četiri segmenta: stari izvođači, novi, pjesme iz sevdaha i umjetnikova interpretacija emocije sevdaha.

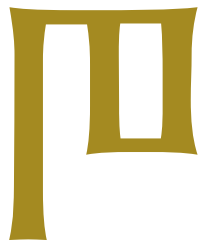
Riječi sevdalinke u slici, Nebojša Dimovski „Sevdisanje slikom“

Slike su nastale, kako to navodi Elma Hodžić, kustosica Historijskog muzeja BiH u Sarajevu, iz ličnog, duboko emotivnog iskustva tijekom prolaska kroz vlastite unutrašnje krize, „Nebojša Dimovski dolazi do sudbinskog susreta sa sevdalinkom – ne kao muzičkom formom već kao prostorom utjehe, jecaja duše i tihe unutrašnje snage“.

Prigodne riječi na otvaranju zagrebačke izložbe izrekli su akademici Asim Kurjak i Esad Bajtal.

„Mladi čovjek, rođen u Mostaru, prošao je svijetom i opet se vraća svojem rodnom gradu i sve što ima reći govori kistom. Malo govori, možda čak i premalo piše, ali je izuzetno darovit što se vidi u

njegovim slikama“, rekao je akademik Kurjak, dodavši kako će otkupiti pet njegovih slika koje će se naći u posebnoj sobi kuće njegova brata u Kotor Varošu.

„Ono čime sam oduševljen jeste da je tako mlad čovjek, poput našeg Nebojše koji nije imao priliku upoznati ove velikane sevdaha, izabrao upravo njih oživjeti svojim kistom“, istaknuo je akademik Bajtal, dodavši kako je autor, pretvarajući riječi sevdalinke u slike na kojima dominira tamni ton, crni i sivi ton – ton melankolije.

„Dakle, sevdalinka je melankolija koja pjeva, bol koji pjeva. Ili radost koja boli. Sevdalinka sama po sebi je slika, portret duha vremena u kojem je nastala. I svaka pojedina pjesma, a ima ih nekoliko hiljada, ustvari je jedan, samo jedan potez kista koji je naš Nebojša povlačio. A svaki pjevač je jedna boja koja sevdalinki daje osnovni emocionalni ton. Ima slika, vjerojatno ste je zapazili – jedna haljina koja pripada dvjema ženskim figurama. To govori da je ta jedna žena istovremeno u dvije emotivne stvarnosti. Njena duša je podijeljena. Tijelo je s jednim čovjekom, a srce s drugim. Ovdje imamo sjećanje koje živi paralelno sa stvarnim životom – sjećanje na prvu ljubav. I to je ova žena u zagrljaju nekoga kome su je dali. I ova slika nam prokazuje tragičnu logiku dogovaranih i dogovorenih brakova toga vremena“, rekao je Esad Bajtal.

Predsjednik BNZ Adis Keranović imenovan vršiteljem dužnosti pročelnika Objedinjenog hitnog bolničkog prijama KBC-a Zagreb

Odlukom Ravnatelja Kliničkog bolničkog centra Zagreb dr. sc. Adis Keranović, dr. med. specijalist hitne medicine i magistar menadžmenta u zdravstvu postao je vršitelj dužnosti pročelnika Objedinjenog hitnog bolničkog prijama (OHBP).

Dr. sc. Adis Keranović zaposlen je u Objedinjenom hitnom bolničkom prijemu KBC-a Zagreb od 2015. godine, gdje od početka rada aktivno sudjeluje u organizaciji i unaprjeđenju sustava hitne medicine, kao i voditelja projekata vezanih uz poboljšanje funkcioniranja OHBP-a. Uz klinički i znanstveni rad bavi se i edukacijom, a od svibnja prošle godine obnaša i funkciju savjetnika ministrice zdravstva.

Zbog potrebe osiguranja kontinuiteta rada i unapređenja organizacije hitnog prijama, ravnatelj bolnice donio je odluku kojom se dr. sc. Adis Keranović imenuje vršiteljem dužnosti pročelnika OHBP-a KBC-a Zagreb. Takva odluka temelji se na njegovom stručnom iskustvu, upravljačkim kompetencijama i dosadašnjem angažmanu u razvoju sustava hitne medicine unutar bolnice.

Njegovo imenovanje predstavlja nastavak aktivnosti usmjerenih na optimizaciju rada hitnog prijama, poboljšanje protoka pacijenata te podizanje kvalitete zdravstvene skrbi u jednoj od najoprećenijih bolničkih službi u Hrvatskoj. Ovo imenovanje isto tako bošnjačkoj zajednici, čiji je dugogodišnji i aktivni član, daje poseban značaj, jer predstavlja potvrdu stručnosti, predanosti i doprinosa njezinih pripadnika u hrvatskom zdravstvenom sustavu te ujedno služi kao poticaj i primjer mlađim generacijama.

Događanja

Centar za kulturu Trešnjevka

Koncert u spomen na profesora Zlatka Bočkala

U znak sjećanja, u spomen prof. Zlatku Bočkalu, zaslužnom predsjedniku Udruge invalida rada grada Zagreba (UIR Zagreba) održan je tradicionalni koncert "Devet suza za Zlatka Bočkala"..

Program je vodila Ana Tomašković, urednica i voditeljica HRT emisije "Normalan život", a svojim izvedbama večer su nastupima obogatili: Pjevačko društvo Novi Zagreb, Zavičajno društvo Sinac - Zagreb, Pjevački zbor UIR Zagreba te Ansambl Bosana.

O posebnom tragu koji je profesor Bočkal ostavio na mnoge govorela je predsjednica UIR-a Nada Vorkapić, a nazočili su i članovi njegove obitelji, kćerka i unuka.

Koncert je održan u sklopu trogodišnjeg programa 'ARTuriranje', pod pokroviteljstvom Grada Zagreba i Hrvatskog društva skladatelja, uz financijsku potporu Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike.

Tribina u KIC-u BiH o tradicijskoj glazbi

Kulturna baština kao prostor dijaloga

U suradnji Kulturno-informativnog centra Veleposlanstva BiH i Bošnjačke nacionalne zajednice (BNZ) za Grad Zagreb i Zagrebačku županiju, 24. ožujka 2026. održana je tribina naslova TRADICIJSKE PJESME. Na tribini su sudjelovali etnomuzikolozi dr. Joško Čaleta, s temom „U potrazi za tradicijskom glazbom“ i dr. Naila Ceribašić, s temom „Udio sevdalinke u glazbenoj baštini svijeta“, oboje s Instituta za etnologiju i folkloristiku, a Ivan Buljan govorio je o tradicijskom pjevanju Ansambla Bosana, čiji je voditelj. Razgovor je vodio Bosiljko Domazet, a u glazbenom dijelu nastupio je Ansambl Bosana.

Tom je prigodom ambasadorica BiH u RH Elma Kovačević Bajtal uručila Adisu Keranoviću, predsjedniku BNZ za Grad Zagreb i Zagrebačku županiju, zahvalnicu Ambasade BiH za suradnju i osobito za nastupe Ansambla Bosana u povodu obilježavanja važnih zbiljanja i obljetnica tijekom protekle godine.

 Veleposlanstvo Bosne i Hercegovine
Kulturno-informativni centar Zagreb

 Bošnjačka nacionalna zajednica za
Grad Zagreb i Zagrebačku županiju

Pozivaju vas na tribinu

Tradicijske pjesme

Sudjeluju:

- Joško Čaleta: U potrazi za tradicijskom glazbom
- Naila Ceribašić: Udio sevdalinske u glazbenoj baštini svijeta
- Ivan Buljan: Tradicijsko pjevanje Ansambla Bosana

Moderator: Bosiljko Domazet
Glazbeni program: Ansambl Bosana
Utorak, 24. ožujka 2026. u 20:00 sati

Kulturno-informativni centar Veleposlanstva Bosne i Hercegovine, Ilica 44, Zagreb

- Osnovni je motiv i okidač bila pjesma, jer kao malo dijete, odgojeno u krasnom malom gradiću, Trogiru, pored Splita, imao sam priliku slušati u to doba najbolje klapske pjevače, s njima se skupa odgajati i kao srednjoškolarac već započeti pjevati u klapi i krenuti ozbiljno u glazbeni svijet. Dakle, to je također urbana tradicija koja je prerasla u veliku, dakle, našu tradiciju prepoznatu i u svijetu i od

Tradicijske pjesme na poseban način povezuju prošlost, identitet i suvremenost naših prostora, rečeno je uvodno na tribini posvećenoj ovoj temi. Upravo kroz ovakve susrete nastojimo očuvati i promovirati bogato nasljeđe, ali i otvoriti prostor za dijalog, razumijevanje i razmjenu iskustava te poticaj za dalje njegovanje i razumijevanje zajedničke kulturne baštine.

Etnomuzikolog, istraživač, glazbeni pedagog, umjetnički voditelj i savjetnik, producent, dirigent, gostujući sveučilišni profesor, aranžer i skladatelj, svestrani glazbeni autoritet bogate biografije, dr. Joško Čaleta iz Instituta za etnologiju i folkloristiku, otvorio je tribinu odgovorom na pitanje voditelja o osnovi motivacije za ovako široko bavljenje glazbom cijeli niz godina.

UNESCO-a, nešto poput sevdalinke, također urbane tradicije Bosne i Hercegovine, rekao je JOŠKO ČALETA.

Počeo je kao pjevač, poslije kao voditelj klape, nastavio školovanje i u Hrvatskoj i inozemstvu i tamo stekao nova saznanja, nove poglede o tome što bi to tradicijska glazba bila, što mu je pomoglo po povratku u Hrvatsku. Također, kako kaže, istraživački posao u Institutu za etnologiju i folkloristiku pomogao mu je da na tradicijsku glazbu gleda iz druge perspektive.

Primijenjena etnomuzikologija

- Ono što mi primjenjujemo, moje kolege, posebice ja, u etnomuzikologiji nazivamo primijenjena etnomuzikologija. Rezultate svog istraži-

vanja najčešće odmah primjenjujemo tako da pronađeno odmah stavimo u funkciju, stavimo u nekakvu koncertnu priču i lokalnoj zajednici, koja ih je baštinila, tako damo dignitet i pokažemo veliku vrijednost onoga što baštinimo u tim malim zajednicama, reći će Čaleta.

Na pitanje što očekuje od bavljenja glazbom i odjeka u javnosti te rezultatima toga bavljenja, s obzirom na to da na jedinstven način spaja teoriju i praksu - kao istraživač, teoretičar, ali i pjevač, organizator raznih skupina tradicijske glazbe - Čaleta je rekao:

„Odjek u javnosti doista je velik, upravo zahvaljujući toj, možda i pretjeranoj aktivnosti, ono rezultira u više smjerova. Primjerice, nedavno sam dobio poruke od kojih u jednoj kažu kako već petnaestu godinu zaredom izvode korizmeni program koji sam prije toliko godina postavio s tom skupinom – to su mi javili pjevači iz Istre, a u isto vrijeme sličan koncert po tom modelu izvode u Sinju. A ono što mi je još važnije, to su moji studenti, kojima već sad generacijski donosim novi način razmišljanja. Evo, jedan od primjera je i moj negdašnji student Ivan Buljan. Bio sam mu i mentor na diplomskom radu i već godinama surađujemo, skupa istražujemo, objavili smo i zajednički knjigu „Oj djevojko Maro“ – dakle, on nastavlja ono gdje sam ja došao i stao. I nije jedini, još je niz mladih ljudi koji nastavljaju tim tragom i to me posebno veseli.“

Profesor Čaleta je spomenuo prvu generaciju studentica Muzičke akademije koje su uopće počele pjevati tradicijsku glazbu i u kratkom vremenu zaživjele kao skupina *Harmonija disonance*. I to ne samo kao izvođačka, nego skupina koja je funkcionirala najprije na ljudskom, a onda i na pjevačkom nivou što ih je učinilo široko poznatima.

- I uvijek se trudim na isti način raditi sa svim svojim ansamblima, sa svim svojim studentima, nikad ne staviti sebe u prvi plan, nego glazbu. I kad uspijete postići takav balans, onda je uspjeh, jednostavno, neminovan. On se mora dogoditi. I to me drži, to me veseli, to me puni, hrani moju dušu, i nadam se da ću nastaviti i dalje na taj način - rekao je Čaleta.

Sevdalinka na UNESCO-ovoj listi kulturne baštine

Razgovaralo se i o listi nematerijalne kulturne baštine UNESCO-a, na koju su ušli brojni fenomeni s ovih područja te je voditelj pitao koliko očuvanju baštine pomaže uvrštenje na taj popis. Profesor Čaleta spomenuo je suradnju s Nailom Ceribašić, kolegicom u Institutu za etnologiju i folkloristiku, kada je, prošle godine, na listi dobrih praksi nematerijalne baštine svijeta uključen *Lastovski poklad*, karnevalski običaj s otoka Lastova. Prisjetio se i kako se u isto vrijeme kad se to događalo postavljalo i pitanje tko je za to bio najzaslužniji u zajednici pa je onda nekad dolazilo i do trzavica. Ali, sve u svemu, veliki je utjecaj i čini ponosnima da jednu malu zajednicu, na otoku od nekoliko stotina ljudi, UNESCO prepoznaje kao nešto posebno, istaknuo je Čaleta.

Na pitanje o dobrim i manje dobrim stranama novog čitanja tradicije, primjerice, gotovo zaboravljenih načina izvođenja glazbe, odgovorila je NAILA CERIBAŠIĆ. Rekla je kako se, primjerice u izvođenju sevdalinke, za pojavu onoga što čitav jedan novi krug glazbenika naziva *novim sevdahom*, smatra kako je riječ o stepenici kontinuiteta. Jer, jednostavno, transformacija tradicije bilo je i u prošlosti, dokumentiramo ih potkraj 19. stoljeća i to nepotpuno. Nematerijalna baština definirana je prije svega kao neki kontinuitet promjena koje svaka zajednica, kako god ona bila definirana - kao zajednica, skupina ili pojedinci - prepoznaje kao dio svojega identiteta i kontinuiteta, kroz stalnu mijenu te prepoznate baštine u odnosu na njihovo pozicioniranje u svom okruženju, u odnosu prema povijesti i slično, smatra ona.

O tradiciji i onome čime se bavi posljednjih 20 godina, ne samo u glazbi, ali prije svega kao voditelj Ansambla Bosana, govorio je IVAN BULJAN, istaknuvši kako bi bilo dobro imati što više amaterskih, ali i profesionalnih društava koja se bave tradicijskom glazbom.

- Svaki dolazak na mjesto voditelja nekog amaterskog društva je kao „bacanje u vodu“, najdublju - reći će Buljan - ali je svakako prednost kada ansambl, poput ovoga, postoji dulje

od dvadeset godina. Za njega je sevdalinka, jednostavno, domaća. S njome je odrastao u Bosni. A u Ansamblu Bosana postoji ta naslonjenost na tradiciju i pokušaj da se njegove izvedbe, uz pratnju orkestra pod vodstvom Edina Džaferagića, učine zanimljivima i samim članovima, a osobito publici.

- Dakle, koliko je tu visoke i velike umjetnosti? Ima je, naravno, ona se nalazi iskustveno i znanstveno u pozadini, ali želimo prezentirati ono što uistinu možemo iznijeti. Nastojimo se prilagoditi i sačuvati taj kanon, te neke osnove. Mi se naslanjamo i na nekakav *radijski princip* i ono što je ustanovljeno 50-tih godina prošlog stoljeća, kada se emitiralo putem radija. Taj sevdah mi svi možda i najbolje danas znamo - rekao je Buljan.

A o tom sevdahu mnogo toga otkriva i četverogodišnje istraživanje koje je vodila dr. Naila Ceribašić, o počecima diskografije koja se odnosi na sevdalinke, o čemu govori i nedavno promovirana knjiga „Rana domaća diskografska industrija: Edison Bell Penkala, Elektroton i Jugoton” (Zagreb – Ljubljana 2025.). Istaknuvši kako ta monografija na još jedan način promovira to tradicijsko pjevanje i pruža vrijedan doprinos i materijal za buduće istraživače sevdalinke, B. Domazet pozvao je dr. Ceribašić, jednu od suautora i suurednika te publikacije, da više kaže o svojem istraživanju.

Tom se prilikom dr. Ceribašić prisjetila kako je isprva njezina namjera bila da, zajedno sa studentima, provede istraživanje o ljudima koji aktivno prakticiraju pjevanje sevdalinke u Zagrebu. „I onda smo došli do Bosane i Bulbula i do raznih pjevača koje smo pitali: što volite u

toj pjesmi, kako ste učili pjevati sevdalinke... A oni bi se stalno, neprestano, referirali na poznate, čuvene snimke *sevdalinki*, iz razdoblja radio Sarajeva od kraja 40-tih i 50-tih godina. I te izvedbe su danas standard, klasika, visoka umjetnost u sevdalinki“, rekla je.

Ta je spoznaja potaknula dr. Ceribašić i njezin istraživački tim da istraže tko je tu glazbu objavljivao, tko su bili ti glazbenici, zašto su i kako odabrane određene pjesme. Iz toga je onda proizašao čitav projekt koji se bavio ukupnom ranom domaćom diskografskom industrijom, a to znači domaćim kompanijama/tvrtkama, koje su u to doba, za potrebe lokalne publike, snimale lokalne glazbenike i lokalne repertoare.

- Prva od tih kompanija, na čitavom području tadašnje Kraljevine, bila je Edison Bell Penkala, koja je krenula kao podružnica britanske tvrtke, pa se razvila kao samostalna. Druga je bila Elektroton, koja je započela u Ljubljani, ali se nakon par godina preselila u Zagreb, koji je sve do kraja 50-ih, čitavo to razdoblje tzv. *šelak* tvrdih ploča (koje se vrte na 78 obrtaja), bio središte te industrije. A treći je poslijeratni Jugoton - objašnjava dr. Ceribašić.

I dok su na prvim snimkama sevdalinke ili nešto što im je barem po napjevima sličilo, izvodili operni pjevači iz raznih krajeva, tek sa Jugotonom, nakon Drugog svjetskog rata, dolazimo do onoga što nam se danas čini samorazumljivo, a to je da su glavni interpretatori sevdalinki iz Bosne i Hercegovine, ističe dr. Ceribašić.

- Važno je istaknuti da upravo s tom generacijom sarajevskih radijskih sevdalija i njihovih snimki, koje su realizirane u suradnji Radio Sarajeva i Jugotona kao izdavačke kuće, dolazi do toga da su bosansko-hercegovački glazbenici ti koji su nositelji sevdalinke. Dakle, čitava se stvar osmišljavala u Radio Sarajevu.

Novi sevdah – bogatstvo interpretacije

Nadovezujući se na izneseno, Ivan Buljan upozorava i na izazove daljnjeg razvijanja sevdalinki. Koliko god ju mnogi smatrali nečim svojim, u čemu su rođeni i s čime su odrasli, o čemu su im stariji pričali, to ne znači da ona mora ostati uvijek ista, kao *zamrznuta* u prošlosti.

- Mislim da se ne smijemo bojati gurati tu sevdalinku dalje i biti svoji, što god to danas značilo. A, ako je zamrzemo u tom nekakvom radijskom sustavu, mislim da neće nikad napredovati. Mi nju možemo tako klonirati, uvijek iznova reciklirati u kompjutoru, sve dok nam ne dosadi... Ali mislim da trebamo otvoriti taj *fajl* i u njega upisati nešto svoje, pa ga spremiti i biti ponosan na to. Mislim da se u tome krije nekakva mogućnost napretka - govori Buljan. Pritom svjedoči kako je njegovom današnjem razumijevanju i promišljanju o važnosti sevdalinke, koja ga je doticala kroz život u rodnom Kreševu, kasnije uvelike pridonijela suradnja s profesorom Čaletom i njegov rad na tradicijskoj glazbi. „Trebale su mi još godine rada da shvatim što je to tradicija i na koji način ona živi i preživljava sa svima nama“, priznao je. A najvažnije je sačuvati tu ljepotu koju imamo u ovoj našoj glazbi, nastojati naći balans između različitih pristupa i različitih potreba, primjerice u radu različitih kulturno-umjetničkih društava, ne stidjeti se svojega, poštovati svoje, uvažavati tuđe, ali i pronalaziti načine da se ide naprijed, zaključuje Buljan.

Tako sevdalinka u Zagrebu i danas zasigurno živi jedan svoj život u sveukupnom kulturnom mozaiku. Tome na svoj način pridonosi i Ansambl Bosana, koji djeluje u sklopu Bošnjačke nacionalne zajednice za Grad Zagreb i Zagrebačku županiju, a pritom okuplja različite izvođače koji vole i njeguju tu vrstu glazbe, neovisno o svojem nacionalnom izjašnjavanju.

Time se nedvojbeno čuva važan dio tradicije vezane uz Bosnu i Hercegovinu. Ali da sevdalinka ima i znatno veći i širi kulturni potencijal i mogućnosti razvoja, podsjetila je potom dr. Ceribašić, govoreći o stvaranju novije sevdalinke, o njezinom putovanju i „izbjeglištvu“ tijekom i nakon rata.

- Moglo bi se reći da je jedno od važnih mjesta za taj *novi sevdah* bila Ljubljana, gdje su

djelovale grupe *Dertum* i *Vali*. Grupu *Vali* vodila je Vesna Andree Zaimović, koja je zato počela učiti svirati saz. Tada je to novo kretanje sevdalinke, na neki način, bilo i propitivanje identiteta u novim okolnostima ili čak i način komunikacije s novom sredinom. A sevdalinka je fantastičan žanr koji je doista i kozmopolitski i ima tu moć komunikacije s drugima. Ona je hibridni žanr, nastao spojem kreativnosti ovdašnje sredine i otomanskih utjecaja. Ona je, kako kaže Damir Imamović, više stvar stila izvođenja nego samoga predloška i baš u tome je njezina čar. Pa nam onda to demonstrira tako što pjeva *Summertime* na sevdalinski način da bi zatim prešao na pjesmu *Teško meni jadnoj u Sarajvu samoj*“ - objašnjava dr. Ceribašić.

Podsjetila je i da je u etnomuzikologiji prisutna ideja da je malo variranja i bogatstvo interpretacije ono što zapravo drži identitet neke kulture. Sevdalinka je u tom smislu divan primjer, isto tako i izazovan s obzirom na to kako osvijestiti i predočiti tu specifičnost pojedinih interpretacija, a ujedno je i izazov za buduće izvođače.

Na kraju tribine, bilo je riječi i o važnosti organiziranog prikupljanja dokumentacije – vrijednih starih zvučnih i notnih zapisa ili tekstova sevdalinke – koji se još mogu pronaći u svijetu, te je rečeno da se tu građu treba vratiti i čuvati u institucijama BiH, za što bi se vjerojatno našlo financijera i na nacionalnoj (BiH) i na europskoj razini. Jednako tako važno bi bilo dokumentirati izvedbe i razmišljanja današnjih istaknutih nositelja, izvrsnih pjevača sevdaha starije generacije, kao i onih cijenenih u svojim lokalnim sredinama. Kao što se u Hrvatskoj time, među ostalim, bavi Institut za etnologiju i folkloristiku, u BiH bi to vjerojatno bilo u djelo-krugu Odsjeka za etnomuzikologiju na Muzičkoj akademiji u Sarajevu.

Joško Čaleta: „Osnova svega je energija. Ako u priču ne ideš čistom dušom, ako počneš kalkulirati, ljudi to osjete. Isto tako, ako ego progovori iz tebe, oni će to pretrpjeti neko vrijeme, ali ne zadugo. U prvi plan uvijek stavljaš glazbu i izvođače: ti si dio izvođača, dio te zajednice. To su ustvari te male tajne zanata. Riječ je o izvedbenoj umjetnosti koja bez ljudskog kontakta ne funkcionira.“ <https://www.youtube.com/watch?v=M8bHhttQcbE>

Rijeka – III. susret „Sevdahom kroz Hrvatsku“

Rijeka je i ove godine bila središte tradicije, 28. ožujka, u Hrvatskom kulturnom domu na Sušaku održan je treći susret „Sevdahom kroz Hrvatsku“ u organizaciji Bošnjačke nacionalne zajednice za Primorsko-goransku županiju. Program je održan uz financijsku potporu Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske, Primorsko-goranske županije i Grada Rijeke, a medijski partner bio je portal Bošnjaci u Hrvatskoj.

Ovom su događanju prethodili sastanci na međunarodnoj razini kojima su prisustvovali predstavnici bošnjačkih asocijacija iz niza zemalja: **Edita Turković**, predsjednica Foruma žena pri udruženju građana porijeklom iz Sandžaka u BiH i potpredsjednica bošnjačke organizacije te općinska vijećnica u Općini Ilidža-Sarajevo; **Damir Saračević**, predsjednik saveza BH udruženja u Austriji (Consilium Bosniacum); **Muamer Džanković**, predsjednik bošnjačka fondacija Austrije (BNF Austrija) te potpredsjednik saveza austrijskih BiH udruženja; **Miljhat Muslić**, član upravnog odbora strateške bošnjačke organizacije za suradnju i razvoj te predsjednik unije Bošnjaka dijaspore Hannover-Njemačka; **Nihad Kestendžić**, savjetnik i član Kabineta ministra vanjskih poslova Bosne i Hercegovine; **Fadil Zejnelagić**, v. d. generalnog direktora za međunarodnu saradnju i IPA projekte u Ministarstvu dijaspore Crne Gore; **Đemil Divanefendić**, načelnik gradske uprave Novi Pazar; **Denisa Curić**, gradska vijećnica Novog Pazara za obrazovanje, kulturu, mlade, sport i nevladin sektor; prof. dr. **Naka Nikšić**, Fakultet za obrazovanje učitelja i vaspitača Beograd, nastavno odjeljenje Novi Pazar, suradnica Bošnjačkog nacionalnog vijeća u Srbiji; **Mirsada Begović**, potpredsjednica foruma žena pri udruženju građana porijeklom iz Sandžaka u BiH; **Melida Murselović Rebronja**, prof. bosanskoga jezika u novopazarskoj gimnaziji. Na susretu su bili i predstavnici bošnjačkih asocijacija u Hrvatskoj: **Almira Raičević**, predsjednica Bošnjačke nacionalne zajednice Grada Pule i Istarske županije i dopredsjednica SABAHA; predsjednici Vijeća

i predstavnici bošnjačke nacionalne manjine Grada Kastva, **Nafa Delimehić**, Grada Rijeke, **Alen Civić**, Grada Crikvenice, **Denis Beganović**; **Edvina Čehajić**, predsjednica udruge mladih Bošnjaka i prijatelja Grada Rijeke i PGŽ; **Jusuf Brković**, predsjednik Udruge Bošnjaka branitelja Domovinskog rata ogranak Rijek.

Predsjednik Bošnjačke nacionalne zajednice za Primorsko-goransku županiju **Ermin Burzić** u svom izlaganju je poručio: "Rijeka nije slučajno domaćin ovog susreta. Naš grad i županija uvijek su bili sigurna luka za različitosti, mjesto gdje se tradicije susreću i nadopunjuju. Upravo u tom duhu suživota, Bošnjačka nacionalna zajednica već tri desetljeća neumorno gradi mostove. Večeras su ti mostovi duži nego ikada. Oni spajaju našu Istru, Zagreb, Zadar i Sisak, ali sežu i preko granica, do našeg ponosnog Bihaća i Bugojna, te dalje prema našim ljudima u europskoj dijaspori koji su večeras ovdje s nama." Uslijedilo je obraćanje prof. dr. **Nake Nikšić**, koja je govorila u historijskom naslijeđu sevdalinke te o njenom velikom značaju za današnje društvo.

Prvi je na pozornicu izašao domaći zbor, čuvari melodioznosti, Mješoviti pjevački zbor Bošnjačke nacionalne zajednice za Primorsko-goransku županiju „Sevdalije“ iz Rijeke. Potom je uslijedio nastup „Ansambla Bosana“ također dugogodišnjih čuvara baštine, koji djeluje unutar Bošnjačke nacionalne zajednice za Grad Zagreb i Zagrebačku županiju. S obala triju rijeka, riječkoj publici predstavio se Ženski pjevački zbor BNZ grada Siska i Sisačko-moslavačke županije „Sevde, uz pratnju Tamburaškog orkestra Sevdalije. U nastavku večeri uslijedio je nastup mladih i talentiranih muzičkih ambasadora s obala prelijepog Vrbasa, vokalni ansambl "Bugojno" iz Bugojna koji radi već tri desetljeća. S obala krajiške ljepotice Une došao je omladinski narodni orkestar Bošnjačke zajednice kulture, Gradsko društvo Bihać.

Prije dodjele zahvalnica, svi izvođači predvođeni omladinskim narodnim orkestrom iz Bihaća otpjevali su čuveni hit Halida Bešlića „Čardak“ i tako na poseban način odali počast jednom od naših najpoznatijih estradnih umjetnika i velikog humanitarca.

Predstavljena monografija Amile Smajović: „Duh bosanskog ćilima“

Na inicijativu JU Muzej Sarajeva "Bosanski ćilim" je uvršten na Preliminarnu otvorenu listu nematerijalnog kulturno-historijskog naslijeđa Federacije BiH i Preliminarnu otvorenu listu nematerijalnog kulturno-historijskog naslijeđa Bosne i Hercegovine.

U Kulturno-informativnom centru Veleposlanstva Bosne i Hercegovine u Zagrebu, 1. travnja 2026. godine predstavljena je monografija knjige „Duh bosanskog ćilima“ autorice Amile Smajović, koja na temeljit i interpretativno bogat način istražuje jedno od prepoznatljivih obilježja kulturne baštine Bosne i Hercegovine.

Događaj je okupio predstavnike akademske i kulturne zajednice, kao i brojne posjetitelje zainteresirane za tradicijsku umjetnost i očuvanje kulturnog identiteta.

Na predstavljanju je istaknuto kako bosanski ćilim nadilazi svoju uporabnu funkciju te u kulturnom kontekstu nositelj identiteta, simbolike i kolektivnog pamćenja. Njegovi motivi i kompozicije, oblikovani kroz stoljeća, odražavaju spoj različitih civilizacijskih utjecaja, ali i autentičan izraz lokalne tradicije.

Autorica AMILA SMAJOVIĆ kroz svoje izlaganje predstavila je istraživački proces koji stoji iza knjige, naglasivši kako je riječ o dugogodišnjem radu koji objedinjuje terenska istraživanja, analizu muzejske građe i proučavanje tradicijskih tehnika tkanja. Posebnu je pažnju posvetila simbolici motiva koji su, kako je istaknula, često imali zaštitnu, identitetsku i komunikacijsku funkciju unutar zajednice. Govorila je i o izazovima očuvanja ove vrste nematerijalne kulturne baštine u suvremenom kontekstu, naglasivši potrebu za njezinom institucionalnom zaštitom, ali i aktivnijim uključivanjem mlađih generacija u procese očuvanja i reinterpretacije tradicije.

O knjizi je govorila i muzejska savjetnica u Etnografskom muzeju u Zagrebu KATARINA BUŠIĆ, jedna od vodećih stručnjakinja za tradicijsku kulturu i tekstilnu baštinu u Hrvatskoj. Navela je kako ovo djelo predstavlja vrijedan znanstveni doprinos razumijevanju ćilima ne samo kao predmeta, već kao slojevitog kulturnog fenomena. Posebno je istaknula preciznost u interpretaciji ornamenata i simbola, kao i sposobnost autorice da ih smjesti u širi društveni i povijesni kontekst.

„Ćilim, predmet je koji je odavno prerastao svoju uporabnost i postao prostor značenja. Površina koja skriva dubinu, tkivo u koje je upisano pamćenje generacija. Ćilim se ne gleda samo, on se čita i ako nema slova, uglavnom osim onih nekih. Možda je upravo zato potrebno iznova mu se vraćati, čitati ga i razumijevati, jer u njegovim nitima, u njegovim uzorcima i bojama još uvijek traje jedan svijet koji nije nestao nego čeka da bude prepoznat. I rekla bih da je to s ovom knjigom i napravljeno. Knjiga *Duh bosanskog ćilima* autorice Amile Smajović predstavlja višeslojno istraživanje bosanskog ćilima kao složnog kulturnog, umjetničkog i simboličkog fenomena. Utemeljena na multidisciplinarnom pristupu koji proizlazi iz širokog obrazovanja i dugogodišnjeg istraživačkog iskustva autorice, studija ćilim interpretira kao relevantan segment kulturne baštine i identiteta Bosne i Hercegovine“, rekla je Katarina Bušić.

B

„Razlika u mojem pristupu, koja moju knjigu odjava od dosadašnjih knjiga koje se bave temom ćilimarstva uopće jeste to što sam kao likovna umjetnica pristupila analizi bosanskog ćilima. Mene je prvenstveno, po završetku likovne akademije, zanimala konceptualna umjetnost. Tako sam 10995. godine, na tisućiti dan opsade Sarajeva napravila konceptualni projekt *Država Amila* u kojem sam koristeći svoje ime u znak protesta i silnog stradanja istaknula kako nisam broj. Potom je Dževad Hozo reagirao i rekao kako sam koristeći *bosansku šaru* u tom radu naglasila da volim ćilim. Bila sam iznenađena time što se iz moje memorije izvukao, kako sam ga kasnije nazvala, *vizualni kod* koji je u stvari prepoznat kao šara na bosanskom ćilimu. Počela sam tragati za tim što je to mene privuklo bosanskom ćilimu i što je to što sam prepoznala kao likovne vrijednosti. Ova knjiga nudi jednu ogromno likovno bogatstvo motiva i samih šara,

kasnije sam i doktorirala na toj temi, ali sam doslovno sjeckala bosanski ćilim nit po nit. Ustvari sam ga probala crtati, probajući da crtam svaku šaru vrlo brzo sam uočila da tu postoje određena likovna pravila kod tih motiva. Tragala sam i za izvorom, gdje je ustvari bio početak i također brzo sam uočila da se radi o jednoj fenomenalnoj geometriji i onda sam potpuno drugačije od etnologa i historičara pristupila bosanskom ćilimu i time otvorila novo istraživačko polje, jedno čitavo carstvo bosanskog ćilima“, zaključila je autorica Amila Smajović.

Amila Smajović, umjetnica i komunikologinja, istraživačica i sveučilišna profesorica, prepoznata je po značajnom doprinosu u oblastima likovne umjetnosti i kulturnih studija. Njena istraživanja i radovi fokusiraju se na tradicionalnu umjetnost, posebno na bosanski ćilim te na geometrijske motive i simbole koji sudjeluju u izgradnji kolektivnog pamćenja vizualne kulture. Doktorirala je komunikologiju na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu s temom *Komunikacijski simboli, studija slučaja bosanskih ćilima*. Magistrirala je i diplomirala na Akademiji likovnih umjetnosti u Sarajevu na odsjeku za grafiku, gdje je istraživala vezu između likovne umjetnosti i filozofskih aspekata simbola. Poznata je po umjetničkim projektima *Država Amila*, *Poetika šare*, *Harmonija geometrije* i *Harmonije niti* i *Kod de kod*.

Andrej Nikolaidis, „Safari u Sarajevu“ – priča o univerzalnosti zla

Kratki roman
Andreja Nikolaidisa
„Safari u Sarajevu“
predstavljen je u
Zagrebu, 2. travnja
2026. u Novinarskom
domu, uz promotora
Krunu Lokotara,
urednicu knjige
Kristinu Ljevak
Bajramović te samog
autora.

NOVINARSKI DOM
Perkovčeva 2, Zagreb
2. travnja u 19 sati

Predstavljanje knjige

Andrej Nikolaidis
„SAFARI U
SARAJEVU“

Sudjeluju:
Andrej Nikolaidis, autor
Kristina Ljevak Bajramović, urednica
Kruno Lokotar, promotor

HENA.COM

Ako treba portretirati ADREJA NIKOLAIDISA onda bi to mogla biti rečenica da je, možda ne jedini, ali jedan od rijetkih pisaca kojima je apokalipsa fobija, uvodno je rekao KRUNO LOKOTAR, dodajući kako mali broj likova i njihovih biografija u romanu govore zapravo na antički način da se jednom počinjen hibris i nepravda teško zaustavljaju bez opasnosti. Jednom upućen metak, a to je sasvim jasno iz uvodnog dijela romana, od atentata na Ferdinanda do Đinđića, putuje do današnjeg doba. Također, napominje Lokotar, malo je romana koji tako opako razaraju obitelj koja zna biti poznata, ona koja privlači medijsku i društvenu pozornost, a unutra se kuhaju neviđene stvari i postupno i nisi siguran što je laž, a što istina, ali si siguran da su mnogi oštećeni. To je čvor isprepletenosti ličnosti i odnosa koji kroz taj sinergijski podudarani moment govore da se malo što može popraviti.

O autoru, Andreju Nikolaidicu, urednica knjige KRISTINA LJEVAK BAJRAMOVIĆ kaže da je možda taj njegov svedeni život u Ulcinju prilično distanciran od društvenog meteža i sve prisustva, što mu, uz neosporni talent, daje dodatnu oštrinu i optiku zahvaljujući kojoj vidi društvene anomalije. Često ljudi koji imaju ozbiljne

preživljene traume u svojoj književnosti žele pobjeći u neki drugi svijet, pa iz potrebe da naprave balans, stvari znaju i uljepšati.

Onaj tko traži ljepotu svijeta u Andrejevim djelima neće je naći, ali će naći ljepotu majstorstva u pisanju odnosno pripovijedanju, napominje Ljevak Bajramović, dodajući kako je kod ovog romana posebno važna ta demistifikacija tipičnog profila zločinca. Obično očekujemo neki prototip zločinca, očekujemo da će zlostavljači većeg formata izgledati kao da su pobjegli iz pećine, Naprotiv, oni, ili su mali obični ljudi, ili su, kao u slučaju lika iz Safarija u Sarajevu, pripadnici više ili skoro plemićke klase s najfinijim obrazovanjem i manirima u javnosti, ali i s najmračnijim sklonostima. Nikolaidis se, kaže ona, u romanu vrlo temeljito pozabavio univerzalnošću zla i zla kao fenomena koji ne zaobilazi bilo koga.

Zapravo volio bih napisati roman koji bi bio romantična komedija, kao u filmovima, ali taj žanr praktično više ne postoji, kaže Andrej Nikolaidis. To je bio iznimno konzervativan žanr do te mjere da je danas tako nešto nepojmljivo, jer kako kaže „u klasičnim romantičnim komedijama nema scena seksa, ako ima tih scena onda to nije romantična komedija“.

Na pitanje promotora o odnosu prema žanru noira koju mu je blizak i vidljiv u drugim njegovim djelima, Nikolaidis odgovara riječima svojeg prijatelja Aleksandra Bečanovića koji je lijepo komentirao sarkastično cinički ton junaka u knjizi. Rekao je, kad Walter Benjamin kaže da iza svakog uspona fašizma stoji jedna propala lijeva revolucija, onda „iza svakog ciničnog detektiva stoji jedna propala ljubav“. Teško je primijetiti to od grozote kojom je ova knjiga ispunjena, govori Nikolaidis, ali ovo je je i ljubavna priča. Postoji taj privatni detektiv koji, zaljubliviši se, od tog trenutka ima nevjerovatnu potrebu da, ono što prepoznaje i živi kao užasni svijet, učini makar malo boljim. U svakom slučaju, taj će čovjek ispuniti posljednju želju žene koju je volio iako ona više nije živa i to je njegov etički čin.

„Zbog toga mislim da knjiga, čak iako je vrlo mračna i ne tvrdim da ima happyend, ali mislim da na kraju postoji etički čin, a samim tim i nešto pozitivno u onome što je inače nihilistički pejzaž“, zaključuje Nikolaidis.

Urednica romana naglašava kako je nekad lakše je zgrabiti malo iz djetinjstva, malo iz rane mladosti, malo iz kasne adolescencije i napisati tisuće stranica, ali napisati priču gdje imamo dva junaka kao u ogledalu i toliko paralelnih priča u kojima jeste univerzalna linija zlo, istovremeno imamo i priču o ljubavi - sve to smjestiti na ovaj broj stranica, to je majstorstvo.

Nikolaidis pritom dodaje da stvarno voli kratke romane, „Camusov Stranac, prosto obožavam tu knjigu, volim Voltaireov Candid, meni je to briljantno, možda je on najduhovitiji čovjek svih vremena. Tako sam predodređen da pišem kratke romane, jer svaki pisac pokušava imitirati literaturu koju voli da čita. Onda, volim Borhesa, kod njega nema viškova, to je nevjerovatno precizno, gotovo je nemoguće pisati tako“.

„Radio sam za jednog mudrog čovjeka i prisustvovao brojnim njegovim sastancima s vrlo moćnim ljudima i primijetio sam da on uglavnom šuti. On kad god može pusti drugoga da priča, a kad mora nešto reći učini to veoma kratko i iz moje tadašnje perspektive ne kaže ništa pametno. Poslije jednog takvog sastanka, pitao sam ga zašto to radi i on mi je rekao, znaš šta, poslije svakog ovakvog sastanka nikad ne razmišljam o onome što sam još mogao reći nego samo o onome što sam mogao ne reći. Mislim da je to vrlo važno i u prozi. U redu, da biste imali neko prozno djelo nešto morate reći, ali također nije bez značaja i sve ono što nećete reći, sve ono što kasnije neće biti višak, sve ono bez čega ta proza prosto bolje funkcioniira“, rekao je.

O svojem djelu, romanu „Safari u Sarajevu, autor će reći kako to jest prije svega priča o tim luđacima, psihopatima koji su dolazili u Sarajevu i ponajviše ubijali djecu i najviše su plaćali za to što im je predstavljalo najveći užitak, a onda i ostale ljude. Ali to je i priča o majci, napominje, majci koja želi osvetu i u tom je smislu riječ o antičkoj drami. Riječ je o ženi čije je dijete ubio talijanski snajperist i u trenutku kada ona dobije neke informacije koje mogu odvesti do njega, ona potraži privatnog detektiva i od njega traži neobičnu uslugu. Ona ne želi nikakvo suđenje, ne želi tužilaštvo, nju ne zanima takozvana zemaljska pravda, ona želi osvetu - to je osnovna postavka. Unutar toga dešavaju se razne stvari, ovoga će detektiva put odvesti i u Beč, na kraju i u Sudan, zato što zlo ima sposobnost da nevjerovatno brzo putuje ovim svijetom i jednostavno je svugdje. Taj zločinac, snajperist u romanu precizno je oslikan, riječ je o psihopati između ostalog zato što je pucao na djecu, no istinski užitak nije pronalazio u ubojstvu djece – on je djecu ubijao zbog toga što je želio uživati u bolu njihovih majki, one su bile prava meta, ta bol je bila ono čime se on hranio. Taj čovjek nije fašista kakvima ih slikaju suvremeni mediji, nije nikakav priglupi, neinformirani čovjek koji je prihvatio tu ideologiju zato što ne zna ništa o ovome svijetu i s drugarima pije pivo i pjeva nacističke pjesme. Ne, daleko od toga, riječ je o čovjeku iznimno rafinirane kulture koji se vrlo barokno izražava, koristi brojne forme humora, netko tko bi vas čak, da ne znate o kome se radi, na nekoj večeri uspio šarmirati, prije no što bi pucao vas.

„Znao sam odmah kakvog fašistu želim oslikati zato što sam svojevremeno šećući Rimom primijetio plakate naslovljene s „CasaPound“ i saznao da se o političkoj organizaciji, koja u imenu ima

Ezru Pounda. To je ultradesna intelektualna platforma koja u ovom trenutku djeluje na političkoj margini Italije, no nema nikakve garancije da oni neće postati bitan politički faktor. I upravo spoznaja da postoji izvjesna organizacija koja se poziva na Ezru Pounda, Juliusa Evolu i klasike fašizma i vrlo je posvećena njihovom proučavanju, pomogla mi je da kreiram lik ovoga ubojice u romanu“, kazao je Nikolaidis.

...Sarajevske civile ubijali su bogataši iz Sjedinjenih Država, Kanade, Rusije i Italije, zbog čega je u proljeće 2025. godine milanski tužitelj Alessandro Gobbis otvorio službenu istragu protiv talijanskih državljana. Talijanska istraga otkrila je da su sudionici le-tjeli iz Verone u Beograd zrakoplovnom kompanijom Aviogenex i da su akciju organizirale službe državne sigurnosti Srbije. Prvi osumnjičeni kojem se zna ime, Giuseppe Vegnaduzzo, tvrdi da je nevin, iako se navodno javno hvalio kako je odlazio u Bosnu u “lov na ljude”. Bivši vozač kamiona, opisuju ga talijanski mediji, strastveni je lovac, vlasnika nekoliko primjeraka vatrenog oružja i osoba nostalgična za fašizmom.

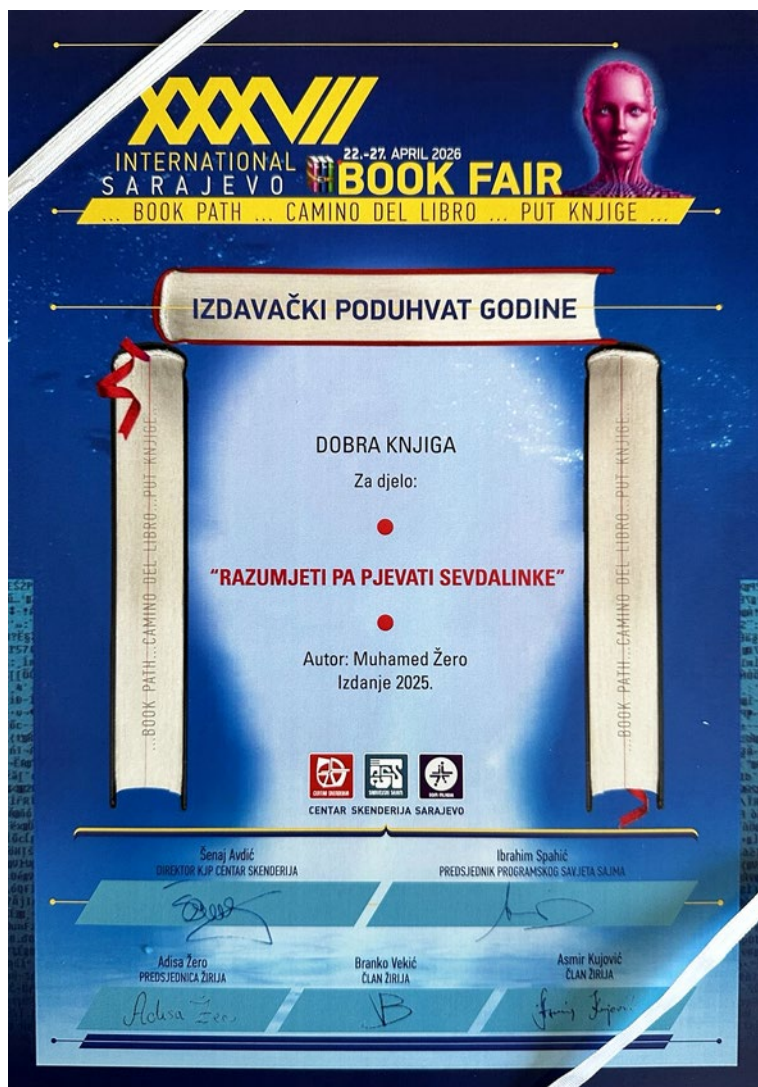
Andrej Nikolaidis: „Neovisno o tome što se zapravo tamo zbivalo, ja nisam pisao dokumentarnu knjigu, nego roman. To je fikcija. Ne dajem dokumentarne odgovore na bilo što. Knjiga ne daje odgovor na pitanje kakvi su bili ljudi koji su dolazili ubijati u Sarajevo, nego daje odgovor na pitanje kakav je čovjek Andrea Massimo, lik u romanu koji dolazi na sarajevski safari. On je ubojica, ali on nije prototip svih ljudi koji su dolazili u Sarajevo. Jer ja naprosto ne mogu zamisliti kakvi su to sve ljudi bili. Ali tko on jest? On jest reprezentativan za bogatog europskog fašista, za vrstu ljudi koji ima toliko novca da smatra da je iznad zakona, i koja očito i jest iznad zakona, kako vidimo i iz Epsteinovih fajlova. Massimo je vrlo specifična vrsta fašista i njegova je psihopatologija vrlo specifična. Mislim da događaji kakvi su Sarajevo safari ili objava Epsteinovih fajlova daju odgovor na pitanje zašto nam je književnost i dalje itekako potrebna. U smislu da je umjetnost, odnosno umjetnički izričaj jedini način da se ponudi neka vrsta koherentne priče o tome što se na tim mjestima zla točno događalo, a da se pritom ne padne u psihozu ili neku vrstu psihotičnog ispada. Mislim, naime, da su obje priče – koje povezujem jer mislim da se radi o istoj vrsti ljudi – toliko bizarne i ekscenčne da naprosto ne znamo što bismo s tim pričama. Kako da te priče ne sruše sve što mi mislimo da znamo o svijetu? I onda na scenu stupa umjetnost jer kakav god da je roman ‘Safari u Sarajevu’ on ipak jest elementarno koherentna priča o tome.

O autoru

Andrej Nikolaidis, rođen 1974. godine u Sarajevu, bosanskohercegovačko-crnogorski je književnik i novinar. Objavio je više romana, zbirke priča, eseja i publicističkih knjiga: *Ogledi o ravnodušnosti*, zbirka priča (1995.); *Zašto Mira Furlan*, roman (1997.); *Katedrala u Seattleu*, zbirka priča (1999.); *Oni!*, roman (2001.); *Mimesis*, roman (2003.); *Sin*, roman (2006.); *Dolazak*, roman (2009.); *Poetika apokalipse*, publicistika (2010.); *Odlaganje*; *Parezija*, roman (2012.); *Devet*, roman (2014.); *Mađarska rečenica*, roman (2017.) *Odlazak*, roman (2020.); *Anomalija*, roman (2022.) *Crna Gora: Hronika propasti*, eseji (2023.); *Antonije napušta Boga*, roman (2023.) *Most na Drini*, roman (2025.). Za književni rad dobio je brojna priznanja, između ostalih: Nagradu Britanskog PEN-a za prevedenu književnost u Londonu. Za roman *Sin* dobio je EUPL-Europsku nagradu za književnost. Za roman *Mađarska rečenica* dobio je Nagradu Meša Selimović. A za knjigu eseja *Hronika propasti* dobio je najveće crnogorsko državno priznanje, Trinaestojulsku nagradu. Radi kao kolumnist crnogorskog portala CDM. Njegovi romani prevedeni su na 15 jezika. Živi u Ulcinju.

Knjiga „Razumjeti pa pjevati sevdalinke“ izdavački poduhvat godine

Na 37. međunarodnom Sarajevskom sajmu knjiga, održanom od 22. do 27. travnja ove godine, knjiga **RAZUMJETI PA PJEVATI SEVDALINKE** autora Muhameda Žere, proglašena je izdavačkim poduhvatom godine.

Knjiga je, ustvari, potreban i logičan nastavak i dopuna na zbirku SEVDALINKE 505 pjesama s notnim zapisima. Na primjerima pjesama, u novoj knjizi predstavljeno je ono što potrebno da se razumije pa da se pjeva sevdalinka.

U više od šezdeset priča o pojedinim sevdalinkama pojašnjene su historijske i geografske činjenice i prilike o kojima pjesnik pjeva. Također, pojašnjene su pjesničke stilske figure vrlo zastupljene u sevdalinkama, a čitatelji će steći pravu sliku o pojedinim sevdalinkama i doživjeti će ih onako kako ih je narodni pjesnik i zamislio. Također, opisan je način sviranja i pjevanja kao i potrebni preduvjeti za pjevanje sevdalinke. Ispravljene su greške u tekstovima sevdalinke koje su vremenom nastajale jer su se originalni tekst ili dijelovi zaboravili ili pogrešno prenosili i interpretirali.

U ime izdavača, *Dobra knjiga* iz Sarajeva, IZEDIN ŠIKALO navodi da se autor Muhamed Žero u ovom rukopisu vraća sevdalinki onako kako joj dolikuje: kao umjetničkoj cjelini koju čine pjesma, melodija i tumačeći glas, ali i kao društvenom pamćenju grada, avlije, sokaka, hanova, teferiča i tišine pod ašik-pendžerom. Njegov pristup spaja historiju i estetiku, muzičku praksu i jezik, anegdotu i arhivu, tako da čitalac dobiva rijedak vodič kroz nastanak, oblik, pjevanje i sudbinu sevdalinke.

Autor argumentirano podsjeća da ljepota sevdalinke nije u prilagođavanju pjesme glasovnim ograničenjima, nego u strpljivom školovanju glasa do mjere da pjesma može prodisati onako kako je zamišljena. Otuda i dragocjen niz primjera uzvika (haj, aj, aman...) — ne kao ukrasa, nego kao semantičko-muzičkih zarezaka koji nose smisao, emociju i boju napjeva. Ta poglavlja bit će od koristi i pjevačima i slušaocima: prvima kao priručnik mjere, drugima kao putokaz slušalačke finoće. Autor čita stih kao mali roman, melodiju kao diskretni vodič kroz radnju, a historijski detalj kao ključ koji osvjetljava ambijent. To su tekstovi koji razvijaju čulo za nijansu — a nijansa je ono po čemu se sevdalinka poznaje. Ova knjiga svjedoči upravo to — da je sevdalinka više od muzičke forme: ona je živi duh bosanskog jezika, ogledalo njegovog dostojanstva i dubine.

Posebnu cjelinu u autorovom radu čini i zbirka *Sevdalinke — 505 pjesama sa notnim zapisima*, monumentalno djelo koje je *Dobra knjiga* objavila u dva izdanja — prvo 2021. i drugo 2025. godine. O knjizi smo pisali te predstavili autora na ovim stranicama i u časopisu Bošnjaki glas (<https://bnzh.hr/2025/06/29/muhamed-zero-sevdalinka-je-oduvijek-u-mojoj-dusi/>).

U recenziji knjige MILE STOJIC navodi: „Nadasve su zanimljive interpretacije čuvenih sevdalinki u semantičkom ključu. Pjesma o Alipaši Rizvanbegoviću Stočaninu, koji doziva lijepu Maru na Bišću, često je tumačena i od respektabilnih pisaca da je ona iz Bihaća, jer su stanovnici tog grada Bišćani. Žero, pak otkriva da je to zabluda, jer je riječ o Bišću polju kod Mostara i tako pjesma dobiva realni, a ne nadrealni smisao, jer je Bišće u neposrednoj blizini Mostara, dok je Bihać stotinama kilometara daleko. Žero nam otkriva i egzaktnost metaforičkog pjevanja, pa parabolu o djevojci koja je sokolu učinila nepravdu zapalivši mu gnijezdo, objašnjava kao motiv bračne preljube. On se posebno bavi iskrivljavanjem smisla pojedinih pjesama, koje je nastalo prevelikom upotrebom i proizvoljnim dodavanjem posve nelogičnih naziva. Tako u pjesmi o sojki ptici koja pjeva u zoru, on dokazuje da je tu riječ o bulbul-ptici, slavuju, jer sojka ne umije pjevati, njezino glasanje je neprijatno kreštanje.“

MUHAMED ŽERO rođen je 5. septembra 1953. godine u Vogošći, Sarajevu. Završio je Mašinsku tehničku školu i Mašinski fakultet u Sarajevu. Radio je kao inženjer u firmi Pretis. Nakon toga bio je direktor Tvornice bicikla Lasta na Ilidži u Sarajevu i direktor Pretisa. 1998. godine osnovao je firmu Praktik d.o.o., gdje i danas uspješno radi. Govori engleski, njemački i ruski jezik. Paralelno s mašinstvom, čitav život bavi se i muzikom u folklornim društvima, pjevajući i svirajući gitaru i bubnjeve s prijateljima. Još kao student počeo je zapisivati sevdalinke, a tokom rata je sastavio i 1995. godine objavio zbirku sevdalinki "Sevdah Bošnjaka", koja je doživjela tri izdanja. Veliku zbirku: "SEVDALINKE 505 pjesama sa notnim zapisima" objavio je 2021. godine. Sa suprugom Sabihom živi i radi u Sarajevu i Vogošći. Imaju dvoje djece - kći Mirelu i sina Nermina i unučad Damira, Alema, Danija i Unu. Za doprinos razvoju Grada u oblasti privrede i kulture, dobitnik je priznanja "Plaketa Grada Sarajeva" u 2024. godini.

Izložba „Kemal Monteno, pamtim samo sretne dane“ u Zagrebu

Veleposlanstvo Bosne i Hercegovine
Kulturno-informativni centar
ZAGREB

Čast nam je pozvati Vas na
svečano otvorenje izložbe

KEMAL MONTENO PAMTIM SAMO SRETNE DANE

Autorica projekta i izložbe:
AMINA ABDIČEVIĆ

Grafički dizajn izložbe:
BRANKO DURSUM

Petak, 17. travnja 2026. u 19:00 sati

Kulturno-informativni centar
Veleposlanstva Bosne i Hercegovine
Ilica 44, Zagreb

KANTON SARAJEVO
MINISTARSTVO
KULTURE I ŠPORTA

OPĆINA
STARI GORJE
SARAJEVO

Izložba autorice AMINE ABDIČEVIĆ, s nizom eksponata, pregleda stvaralaštva i bilješki iz života, naslovljena „Kemal Monteno, pamtim samo sretne dane“, otvorena je 17. travnja u KIC-u veleposlanstva BiH u zagrebačkoj Ilici 44.

„Postoje umjetnici čije pjesme slušamo, postoje oni rijetki čije pjesme prepoznamo kao da su od uvijek bili dio nas. Kemal Monteno pripada upravo toj drugoj vrsti umjetnika. Njegove pjesme nisu tražile pažnju, one su se prirodno zadržavale i trajale. U njima nije bilo viška riječi, ali je uvijek bilo viška osjećaja. Sarajevo mu je bilo polazište, a Zagreb jedno od najvažnijih mjesta susreta s publikom, koja ga je razumjela bez objašnjenja i zato večeras ne govorimo samo o glazbi, govorimo o vremenu koje još uvijek traje kroz njegove stihove, o glasovima koji su ostali s nama i kada su se pjesme utišale“, rekao je DRAŽEN GAGULIĆ, voditelj KIC-a i najavio Radu Šerbedžiju koji je posebno za ovu priliku došao odati počast svojem prijatelju Kemal Montenu.

„Tužno je, uvijek je tužno kad prisustvujemo ovakvom nekom času gdje njega nema, ne samo njega. Koliko se osvrnem, nema Arsen, nema Gabi. Odlazi jedna generacija, otišla je. Kemal Monteno bio je jedan od najsvjetlijih naših generacija. Bio je pjesnik, iako se svađao s Dačom (Davorin Popović) tko je od njih dvojice Pjevač. Bio je pjesnik, veliki pjesnik. Nitko toliko velikih hitova

nije napravio kao Kemal Monteno. Sve je to u redu, on ima svoje mjesto u srcu, najprije Sarajeva, onda Bosne i Hercegovine, onda čitave one bivše Jugoslavije. Pisat će se o njemu i govorit će se o njemu i pamtit će se on. Srećom, eto vidiš, da postoje ploče i tehnika da taj božanstveni glas živi zauvijek s nama, dok god mi živimo. Mijenjat će se ritmovi, ali opet će, vjerojatno negdje daleko, daleko ondje gdje mi i ne slutimo kakvi će se ritmovi svirati i šta će uopće biti s muzikom – opet će svijetliti taj njegov božanstveni glas. To nešto što ima, što je on imao, uvijek sam razmišljao, nije bez vruga to Monteno. Ima u njemu, naravno, Bosne njegove u kojoj je rođen i odrastao. I sevdaha, a ima i Italije, ima tog talijanskog šmeke onih koji su zaista bili najveći majstori muzike. Kemal Monteno za mene je još nešto drugo, najbliži prijatelj, brat. Jedan od onih koji nedostaje toliko duboko. Naročito smo se sprijateljili, zblížili kad je počinjalo to ludilo u svijetu u kojem smo i živjeli, u kojem živimo i danas. Kad je počelo to ludilo prije rata još, dolazili smo u Sarajevo, dolazio sam kod njega i kod pokojnog Vehbije Karića, biznismena, našeg druga. Pa smo pravili koncerte, napravili smo onu pjesmu „Neću protiv druga svog“ koja je bila najpopularnija u Bosni jedno vrijeme. Ođjavljivali su TV dnevnik s tom pjesmom koju smo Kemo i ja napravili. Trebali smo imati promociju te ploče kad sam došao u Sarajevo. Nikada ta ploča nije izišla, a na njoj smo pjevali zajedno i „Kad umre ljubav“. Šta da kažem još, bio je ljudina. Jedan od najveće gospode koju pamtim. Život prolazi, najbolji odlaze prerano“, rekao je RADE ŠERBEDŽIJA i izgovorio bezvremensku „Modru riječu“ Maka Dizdara.

„Večeras nismo slušali interpretaciju, slušali smo sjećanje koje ima glas. U nekoliko minuta otvorili ste prostor koji se ne može režirati, niti unaprijed isplanirati. Prostor u kojem umjetnost prestaje biti izvedba i postaje iskustvo“, zahvalio je Gagulić.

Od jeseni prošle godine, kada je na glavnom zagrebačkom trgu predstavljena sarajevska muzička scena, večeras je, kako je rekla AMINA ABDIČEVIĆ autorica izložbe, predstavljen njezin najistaknutiji „pjesnik grada ljubavi“. Zahvalila je na prepoznavanju značaja ovog projekta, rekavši kako joj je drago što je naslovom „Pamtim samo sretne dane“ povezala i Gabi i Arsena i Kemu. Kemal Monteno obilježio je jednu epohu, veliki bard Josip Pejaković često je imao običaj kazati da je obilježio emociju i ljubav, a prije svega ostao je velika raja do kraja života.

„Dolazimo na ovaj svijet sami, onda imamo neku zadanu obitelj, a imamo i neke ljude koje sami izaberemo, jedan od tih ljudi bio je Kemal Monteno. Kao je malom dječaku od tada 3-4 godine, on je osvojio moje srce svojom spontanošću i neposrednošću i predivnom energijom koju je nosio u sebi. Takav je ostao do zadnjih dana. U nekim kasnijim vremenima otkrio sam njegov nevjerovatni talent, ne samo kao izvođača, već i velikog autora. Ono što je manje poznato, ali zaista bio je veliki autor. Svaki ovakav susret s ljudima koji su ostavili pečat i trag, jest ponovni susret s njima i kroz ovu izložbu Kemo će živjeti puno godina“, rekao je BORIS NOVKOVIĆ.

Otvarajući izložbu, ambasadorica BiH ELMA KOVAČEVIĆ BAJTAL pohvalila je autoricu i njezin dosadašnji predani rad i izložbe koje nisu samo postavke slika već su i pažljivo ispričane priče poput ove.

„Večeras ne obilježavamo samo lik i djelo Kemala Montena, već oživljavamo i onu emociju koju je ostavio iza sebe. Njegove pjesme nisu samo muzika, nego priče, uspomene i osjećaji koje smo nosili i prepoznavali u sebi. Ostalo je iza Keme mnogo ljepote, u njegovim pjesmama o ženama i ljubavima, u emocijama, pa i o gradovima koje je volio, a volio je i Sarajevo i Zagreb. Ova izložba je pokušaj da tu ljubav i ta osjećajna prepoznamo“, rekla je Kovačević Bajtal.

O autorici:

Amina Abdičević je bosanskohercegovačka kustosica i muzeologinja posvećena očuvanju i promociji kulturne baštine Sarajeva. Njezini autorski projekti prepoznatljivi su po suvremenom multimedijalnom pristupu kojim reinterpretira književnu, teatarsku i muzičku povijest druge polovice 20. stoljeća. Autorica je brojnih izložbi o velikanima regionalne scene, poput Rejhana Demirdžića, Jurislava Korenića i Kemala Montena, kao i kulturnih sastava poput Indexa i Crvene jabuke. Njezine postavke nisu samo dokumentarni prikazi, već „živi prostori sjećanja“ koji povezuju tradiciju sa suvremenom publikom. Njezin rad zapažen je i širom regije, a posebno se izdvajaju gostovanja u Hrvatskoj tijekom 2025. godine, uključujući izložbu o grupi Indexi u Vili Angiolina u Opatiji te veliku autorsku izložbu o sarajevskoj pop-rock sceni (1961–1991) postavljenu na Trgu bana Josipa Jelačića u Zagrebu. Svojim djelovanjem Amina Abdičević kontinuirano potvrđuje značaj Sarajeva kao važnog regionalnog i međunarodnog kulturnog središta.

O knjizi „Dva svijeta“ Nefe Šabanović-Karić

U samom naslovu knjige autoričina asocijacija ide u dva smjera, jedan koji progovara o religijskom pojmu ovozemaljskog i onozemaljskog, ali i o svijetu (životu) prije i nakon pandemije korone koja je osvojila cijeli svijet.

Od pojave pandemije COVID-19, morali smo se povući u svoja četiri zida. Pitanje je što raditi sa sobom, kako organizirati vrijeme, čime se baviti? U tom neizvjesnom i tegobnom vremenu koje je zadesilo cijelo čovječanstvo, autorica u svojim mislima otplovi u rodni kraj, svoju Bosnu gdje je provela bezbrižno djetinjstvo i mladost. I to je njen drugi svijet, u kojemu nije bilo bolesti, umiranja i tegobnih ljudskih sudbina. Pitanje izolacije je i sociološko pitanje društvene konstitucije osobnog identiteta u nepredvidivom vremenu. Dijete je bježalo od majke, majka od djeteta, prijatelj od prijatelja. Kao da je Sudnji dan kad nitko nikome neće biti od pomoći, osim njegovih učinjenih dobrih djela. Autoricu je njena Jenny "...oslobadala straha i stvarala atmosferu u kojoj se potpuno zaboravlja virus."

Još od biblijskih vremena tema bolesti, smrti, nestajanja prisutna je, kako u biblijskom tekstu, tako i u narodnoj predaji. Opisi zarazne bolesti gube i gubavaca jezive su slike ljudske patnje i stradanja. Religijske knjige nas upozoravaju kako će ljudska apokalipsa nastati na Zemlji kada ljudi počnu gubiti humanist i ljudskost u odnosu jednih prema drugima, ali i u neprimjerenom odnosu prema biljnom i životinjskom svijetu, savršenim kreacijama Božjeg stvaralaštva.

Među prvim književnim djelima koja govore o epidemiji kuge koja je harala u Firenci je "Decameron", Giovannia Boccaccia (1313.-1373.). Autor sa svojim prijateljima, sedam mladića i tri djevojke bježe od bolesti i ljudske patnje u Fiesoli gdje ostaju dva tjedna. U izolaciji (karanteni) krata vrijeme pričanjem priča.

Nefa Šabanović-Karić kao da je vrijeme ljudske patnje od pamtivijeka uložila u stranice svoje knjige, priča o nizu tematskih cjelina i motiva koji su bliski suvremenom čovjeku. Osnovna karakteristika Nefinog umjetničkog izraza je forma autobiografije, tekst koji se ne može razgraničiti i potvrditi preciznom žanrovskom definicijom, te zbog toga u ovom osvrtu govorimo o autoričnoj knjizi, a ne autobiografskom romanu kroz čiji svijet defiliraju i izmišljeni likovi, situacije, događaji. Autorica je u trenutku, vremenu koje je bilo realističnije od najluđeg sna.

"Samoživotopis"/ autobiografija su tekstovi koji imaju sljedeća obilježja: oblikovanje životnih okolnosti, interakcija između unutarnjeg i vanjskog svijeta, retrospektivno vrednovanje vlastitih životnih iskustava, razvoj osobnosti... Autobiografija je prostor između historiografije (direktan

odnos prema stvarnosti) i književnosti, s fikcionalnim gradivom, stvarni se život postavlja u književne okvire.

Autobiografski diskurs prisutan je u postmodernom vremenu kojemu su tehnologija i društvene mreže otvorili put za prizore životnih situacija pojedinca i grupe u vrlo šturom i ograničenom izričaju. Slikom na sliku se nastoji ogoliti vlastitost i životni prostor, gdje je nemoguće ostvariti osnovni smisao prizora i objavljenih situacija. Osnovna poruka sastoji se u tome da se vidi, možda, i lažni sjaj nečijeg života.

Nefin tekst nas uvodi u vrlo problematično vrijeme s nizom vrlo dojmljivih unutarnjih promišljanja i proživljavanja, prije svega straha, bolesti i nestajanja (svako će biće na Zemlji iskusiti strah), pejzažnim slikama, vedutama Münchena, Vira i tvrđave, putopisnim dijelovima (opis putovanja kroz Zagreb, Liku, Dalmaciju, Jadransko more, Zadar i Vir), ljubavi prema svojoj djeci, niza situacija u zadarskoj bolnici, trima Marijama, medicinskim sestrama, kojima su po dobroti i humanosti odgovarala njihova imena.

Autorica kao da progovara jezikom svakoga od nas. S određenog vremenskog odstojanja vidimo kako nepoznanica izaziva niz humorističnih predodžbi i situacija. Nefa svojoj kćeri govori da joj više ne donosi cvijeća: "... šta ja znam, možda se i preko cvijeća virus može donijeti u kuću." Ali i klupa u bolničkom dvorištu može biti potencijalni prenosnik bolesti: "U strahu od korone nisam čak ni sjela na klupu koja je tu i postavljena da bi sjeli oni koji čekaju. Šta ja znam ko je tu sve sjedio." Nefa pronalazi neki kamen kojeg su zaboravili majstori maknuti, pretpostavljajući da tu nije nitko sjedio. Autorica se jednog dana uputila na plažu da "vidi ima li simptoma korone, kašlju li ljudi, kišu li, nose li maske..." Odjednom se sjetila maske, koju je skinula i ne sjeća se gdje ju je ostavila. Mogla bi joj poslužiti, jer ne zna ko je ova žena. "Možda je zaražena."

Izražajni i vrlo dojmljivi su autoričini opisi svitanja: "Nova zora svitala je nekako usput. (...) Na horizontu su se vodoravno prostrle tanke plavičaste linije (...)"

Nefa sa svojim suprugom, poput likova Boccacciovog "Decameron", bježi od svjetske pošasti iz velikog grada na otok Vir: "Došli smo iz Münchena kako bismo se zaštitili od korone." Slike Vira, njegovih ljudi, okoliša, mirišljave ruže, kojoj je autorica dala ime Viranka, puste plaže na kojoj nije bilo turista, a "žitelji su bili očajni zbog turističke suše", predivne slike maslinika, vinograda, galebova, ali i promišljanja u samotnim šetnjama o ugroženosti okoliša plastikom i jednoga cvijeta koji se pomolio iz kamena dajući smisao nepredvidivom i turobnom svijetu. Unutarnja proživljavanja su sva u znaku bolesti: "... ako umrem ne bih željela svojim tijelom ni zemlju zaraziti."

Korona je prošla, kao da je nikada nije ni bilo, ali autorica ističe 24. 2. 2022. kada je Rusija izvršila agresiju na Ukrajinu, jedna je nesreća zamijenila drugu. Nefa iz svoje humane prirode, ljudskosti na kraju moli Stvoritelja, vapi da svi ratovi završe, da nesreće ljudske prestanu:

"Zato Svemogući Bože, Ti Koji Stvaraš Sve, Koji Vidiš Sve, Koji Upravljaš Svime, Učini da ovaj rat što prije završi, da nijedna majka više ne cjeliva mrtvo lice svog sina. Zato, o Bože, Izvedi ljude na pravi put jer oni su, očito je, zalutali."

Kemal Mujičić – Vedri i vječni dječak s Une

U svojoj je digitalnoj magazii KEMAL MUJIČIĆ zateferio 2400 'prijatelja'. Točan broj ne možemo znati, ali znamo da je Kemal bio sklon prihvaćanju sviju i svakoga – sve do onoga trena kad pokoji od njih iskaže elementarno neznanje ili pak nepoštovanje drugog i drugačijeg mišljenja. Pritom, mišljenje je Kemal uvijek imao i jasno ga obrazlagao, uz poneku psovku kad je trebalo, ali svoj je stav branio svim srcem. I katkad znao pogriješiti, ali to je i priznavao, „da prijatelju, zajeb'o sam“, znao je napisati.

„Živ sam“, uzviknuo je na društvenoj mreži, u ponedjeljak 21. veljače 2022. točno mjesec dana šutnje, a potom napisao i ovo: „Život je pravo i na razumijevanje.“

Naravno, mnogi smo se već bili zabrinuli, a gdje nećeš, jer Keme na mreži nejma već mjesec dana, gluho bilo da mu se nešto nije dogodilo?

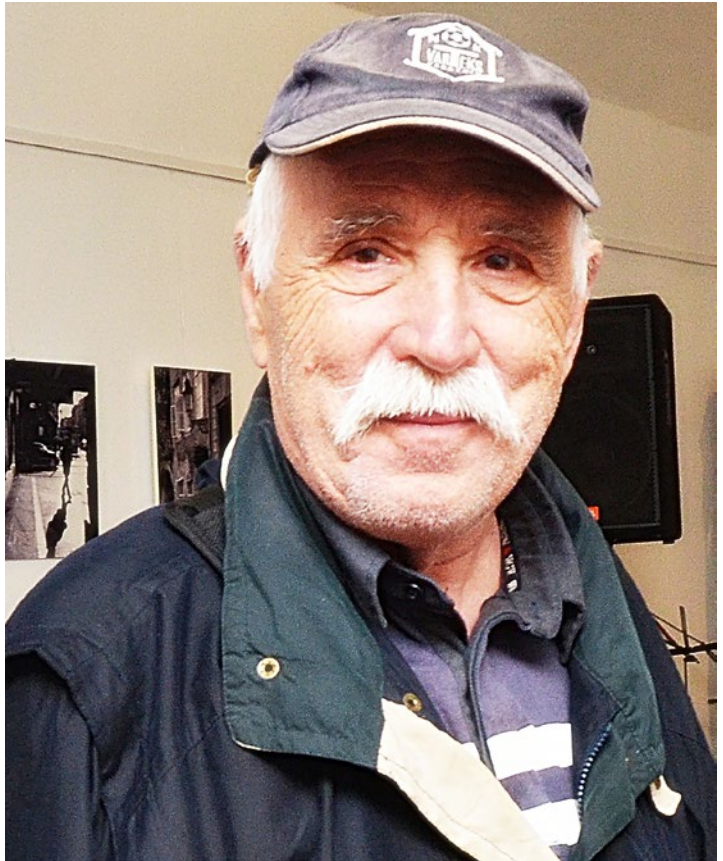
Kasnije, nismo saznali puno, oglosio se s onim 'živ sam', pa o danu preseljenja Kemala Mujičića ne znamo. On je tako i htio i već se o tome izjasnio – dakle, naprosto živ sam! A vi kako hoćete. Na rečenoj društvenoj mreži znamo samo to da je Kemal iz Bosanske Dubice.

U nekom je danu od kraja veljače pa do prvog behara u vječnost preselio Kemal Mujičić. Gdje je, što je, znade li se dan komemoracije, kad je preselio na Ahiret, ima li koga da to zna? Na kraju, komemoracije nije bilo.

Svoje je zemaljsko bivanje Kemo zaključio donorskom karticom, poput legendarne novinarke Jasne Babić, tako da ni dženaze nije bilo.

I povezalo se vrijeme njegova odlaska s početkom projekta „Pjevati u Zagrebu“, što ga je pokrenula Bošnjačka nacionalna zajednica za Zagreb i Zagrebačku županiju.

„Program je zamišljen kao oživljavanje sjećanja na veliki niz umjetnika, književnika, koji su stvarali ili još uvijek stvaraju u gradu Zagrebu“, rekao je ADIS KERANOVIĆ, predsjednik BNZ Zagreba i Zagrebačke županije. Tako je prva večer ostvarivanja toga projekta posvećena upravo Kemal Mujičiću.

„Kemal Mujičić čovjek je koji nikoga nije ostavljao ravnodušnim, a ova je večer prilika da se prisjetimo njegova djela i stvaralačkog života“, rekao je ARMIN HODŽIĆ, predsjednik Vijeća bošnjačke nacionalne manjine grada Zagreba.

Prvog dana proljeća 2022. godine, u prostoru BNZ u zagrebačkoj Ilici, sastalo niz prijatelja, kako je autor projekta „Pjevati u Zagrebu“ SEAD ALIĆ rekao: „Večeras smo tu i večeras je ovdje s nama, u sjećanju našem, Kemal Mujičić.“

Zekat je znanje da ga širiš

Dugogodišnji Kemin prijatelj AVDO IMŠIROVIĆ govorio je o zajedničkim putovanjima naglasivši „ako želite upoznati čovjeka onda putujte s njim, a Kemo je bio hodajuća enciklopedija, svladao je tehniku brzog čitanja i čitao sve do čega je stigao, od islama do kineske filozofije“.

„Nekako se čini, u ovim godinama to volim reći, imam dvije mahale. Kemo je nedavno preselio na onu stranu rijeke, a ja sam u mahali s ove strane, tu su mi kćeri, sin, unučad, još nešto rođaka i prijatelja, a na drugu već su prešli djedovi, nene, roditelji, moja Emina i mnogi prijatelji i rođaci - i nekad ne znam koja mi je od tih mahala važnija, jer nekako volim misliti da oni mene tamo čekaju“, rekao je Avdo.

Kemin zemljak iz Bosanske Dubice SULEJMAN TABAKOVIĆ istaknuo je da je Kemo osebjuna ličnost i teško je takvu nadomjestiti jer on je naprosto dobra duša.

„Kada sam pisao knjigu iz pravne tematike, stalno me je opominjao, misli za koga pišeš, nemoj pisati pravicima, piši meni i zato sam knjigu posvetio njemu. On je mnogo toga pokretao, od poslova u vojsci, pisanja domovinskih načela do izdavaštva i poezije, urednik toliko knjiga, autor i scenarist mnogih televizijskih emisija. U isto vrijeme bio je i lagan i težak, zalagao se za svoje stavove“, rekao je Tabaković.

Rijetko je Kemal govorio svoje pjesme, rekao je ENES KIŠEVIĆ i istaknuo njegov „Samotni sonet“ (‘sad huk se sove čuje, tek se jeka blaga javlja, čuješ li je, čuješ li je’) te izgovorio stihove Kemalovih pjesama „Vodenica na Uni“ i „Samo pjesma i ništa više“.

„Poznavali smo se pedesetak godina, pratio je sve naše izvedbe na Dubrovačkim ljetnim igrama gdje sam nastupao, bio je na svakoj predstavi. Pamtim ga kao onoga koji je manje govorio nego što je znao, a znao je puno. Istovremeno bio je jednostavan i skroman. Najslade sam se smijao s Kemom, a trebate do smijeha narasti u sebi da bi se smijali“, rekao je Enes Kišević.

Pokušaj apsolutne slobode

„Toplinu, znanje i sve ono što je Kemo nosio, teško je do kraja spoznati, ali on je naš i s nama je“, rekla je MIRNA ČADEŽ MALJENOVIĆ i naglasila da je Kemo sanjao ljepotu, znanje, a ponajviše sanjao je Bosnu. Izgovorila je dvije Kemalove pjesme „Venera i Pluton“ i „Bosna iz sna“.

„S Kemom se moglo razgovarati o svemu, čitao je mnogo, pisao i poklanjao knjige, u Bosanskoj Dubici svi smo ga znali kao Kemo Pibin, a i danas ga stariji znaju po tom nadimku“, rekao je njegov sugrađanin DARKO MILIĆ dodavši „on će za mene uvijek biti onaj vječiti dječak s Une“.

„Imao sam sreću družiti se s čovjekom koji ne može stati u naša određenja riječima i svako je ono većim dijelom promašeno, pa čak i kad pogodimo nešto, zapravo smo promašili sve ostalo“, rekao je Sead Alić na kraju večeri i dodao:

„Njega je jednostavno nemoguće upristojiti, staviti ga da se drži etikecije, i tu bih rekao ono što mislim da je jako važno. Kemal Mujičić, bio je pokušaj apsolutne slobode, ili pokušaj istraživanja slobode, spajanja te ljepote u koju je toliko vjerovao i koju je pronašao u ženskom tijelu, ali ljubio je, što bi stari Grci rekli ‘prvo voliš jednu, pa mnogo žena, a onda voliš ideju žene’. Kemo je ljubio ideju žene, on se uzdigao do te razine i šalio se na svoj račun pod stare dane, on je zavodnik, zavodio je i muškarce i žene.“ (Bošnjački glas, broj 72 TRAVANJ 2022.

<https://bnzh.hr/2022/05/21/prva-vecer-pjevati-u-zagrebu-kemal-mujicic-vedri-i-vjecni-djecak-s-une/>

Kemal Mujičić

Čudna je zemlja, moja bosanska...

Vrlo rano, još u Drugom svjetskom ratu, kad mi je bilo svega tri ili četiri godine shvatio sam da sam čovjek i da je čovjek društveno biće. Naime, rat je baš krvoločno harao mojim zavičajem, Bosnom. Tukli su se jedni s drugima, ginuli i klali, isti a različiti, jer su im učitelji bili isti a različiti. Oni koji su se nazivali katolicima tukli su se s onima koji su se nazivali pravoslavcima, jedni i drugi tukli su se muslimanima, a svi zajedno protiv židova i cigana...

Čisti raspašoj

Izvan toga, da bismo preživjeli, našli smo se mi (muslimani, pravoslavci, katolici, židovi, cigani...) kao neraskidiva zajednica, kao šaroliko društvo koje je bježalo, da bi preživjelo, od ujedinjenih i odvojenih (današnji političari rekli bi – *izolirani* u *lockdownu*) katolika, pravoslavaca, muslimana...

Rano sam shvatio da vjera ne *razdvaja*, nego da *spaja* ljude. Jer među nama, u tom tako ljudskom bijegu od zla, našli su se i oni koji nisu vjerovali samo u svoje, nego su vjerovali u sve drugo oko sebe, u ljude, životinje, biljke, bakterije... *Jedan je Bog*, kako nas uči *Kur'an* (a Bog je sinonim za Stvoritelja), svim ljudima, životinjama, biljkama, bakterijama, virusima..., *svim oblicima Života*. Nema ni jednog jedinoga virusa koji ima nekog drugog Boga, Allaha, do toga Jedinoga.

Shvatio sam da moja majka, *Fatima*, nije dobra prema meni i sestri *Kemili* samo zato što smo njen porod, nego je *jednako* tako dobra prema Ibrahimu i Hadžeri, Jovanu i Milici, Anti i Ankici, Moši i Raheli, Brunhildi i Adolfu... kao što su i njihove majke bile dobre prema meni i Kemili; da moj otac, *Hasib*, komunist (koji je jedne godine bio car, i to ciganski) nije *jednakim* žarom, carskim i komunističkim, branio, puškom i krvlju, samo svoju, nego i svu drugu djecu, kao što su očevi druge djece *jednakom* hrabrošću branili mene i moju sestru.

Po istoj smo travi bježali mi i oni koji bi nas stizali samo zato da nas ubiju

Isto je drveće *jednako* štitilo nas koji smo bježali i one koji su nas progonili; isto sunce grijalo je nas koji bismo živjeli i one koji bi nam oduzeli taj jedan jedini Život koji imamo; pod *istim* smo se nebeskim oblacima natapali Životom svi koji živimo u ovom zajedničkom svijetu, jer je ta nebeska kiša poticala Život; *istu* smo vodu pili na izvorima mi *vječno žedni Života* i oni *vječno žedni Smrti*; *iste* su nas zvijezde dobroćudno i tužno gledale, iz dalekog i *zajedničkog* Svemira, kako ljubimo i plaćemo, kako živimo i umiremo...

Čudna je zemlja, ta moja Bosna, iza devet, iza deset...

A kad kažem Bosna, mislim na cijelu Zemlju, taj naš dragocjeni *treći* kamenčić od Sunca. Preživjela je u *zajedništvu*, a umirala u *razdvojenosti* (današnji političari rekli bi – u *izoliranom lockdownu*).

Mene su bolesti već pet-šest godina (jedan junak Ranka Marinkovića imao je u običaju govoriti *šest-pet*, što bi *jezičara* Ljudevita Jonkea dovodilo do ludila) odvojile i zatvorile u *sebe*, u stanu u kojem živim, ali se ni jednog trenutka nisam osjećao *odvojenim* (*lockdown*) od Zajednice.

Moja djeca, unuci, prijatelji i znanci, poznati i nepoznati, odvajaju dio svojih Života, da bi sa mnom podijelili moje *osamljivanje* i *odvajanje*, moju *odvojenost* i *izdvojenost* (*izoliranost* u *lockdownu*, što bi rekli naši političari, isti oni koji su zaboravili sisu svoje majke iz koje su pili Život – dakle, taj materinji - Jezik).

Nema dana kad me netko ne posjeti, nema dana ni noći kad me netko od njih ne nazove telefonski i pita me, s ljubavlju i razumijevanjem, ono najljepše pitanje – *kako si?*

Dobro sam *dobri ljudi*, zadovoljan i sretan što vas imam, što vas znam. I dobro je, da parafraziram A. B. Šimića, što *tako mali* hodimo ispod zvijezda... (Bošnjački glas, broj 55, LISTOPAD/STUDENI 2020.)

Kemal Mujičić

Majka

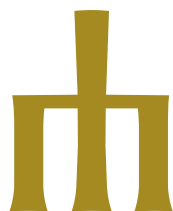
*Samo je majka ona koja daje božanski značaj ženi.
(Iginio Tarchetti)*

Točno u drugoj polovini kolovoza 2005. umrla moja majka Fatima. Sjećam se, ujutro sam je vidio u bolnici. Nije bila pri svijesti. Bilo je jutro i glavu je okrenula prema vrućem kolovoskom suncu, kao da je sunčevom toplinom, nesvjesno, htjela zaustaviti onu studenu Smrt koja se uvlačila u nju.

Sunca, još malo sunca... Topline, još malo topline... Sat vremena iza toga umrla je.

Naravno, nije protekao ni jedan jedini dan da nisam razmišljao o majci, kao što od svibnja 1970. nije prošao ni jedan dan da se nisam prisjećao oca.

Njemački pisac Jean Paul rekao je da nam majke daju toplinu, a očevi svjetlost. Možda je prikladnije na ovome se mjestu poslušiti riječima židovske narodne poslovice koja kaže: Bog nije mogao biti na svakom mjestu pa je zato stvorio majke. Hegel je rekao da je majka genij djeteta, a Adalbert Stifter da je majčino srce sinovljevo najljepše i neizgubljivo mjesto, pa čak ako je već i sjedokos. Svatko u svom svijetu ima samo jedno jedino takvo srce.

Svi naši najmiliji žive u našim sjećanjima. A sjećanje, mislim, nije ništa drugo do kontinent naseljen uspomenama. U tom svijetu uspomena, majka nam daje onu neophodnu toplinu da možemo osjećati, a otac svjetlost da možemo vidjeti svijet koji nas okružuje.

I zbiljski i onaj skriven u našim srcima. A u mojem srcu, evo, moja majka počiva već puni niz godina. Valjda je tu našla onu toplinu kojoj je težila posljednjih sati života.

„A onoga dana kad je majka umrla, počela je starost.“ (Albanska narodna poslovice)

Tkogod što god mislio, uvjeren sam da postoji nekoliko naših paralelnih života. Najprije onaj život koji živimo u sebi. Potom život koji živimo oko sebe. Onda svi oni životi koji živimo sa svojim najbližima, s prijateljima, znancima itd. Nakon svih tih budnih života, živimo i maštovit život u snovima. Taj život znade gdje kad biti vrlo kvalitetan. Uglavnom se u njemu pojavljuju likovi koje znamo.

U snovima je sve moguće. Volim svoj život u snovima. Eto, noćas sam sanjao majku. Uopće nije izgledala onako kako sam je zadnji put vidio u bolnici. Tada je jedva disala, bolest ju je posve svladala. Mučila se, majčica, tih posljednjih dana.

Noćas nije tako izgledala. Bila je mlada trideset-godišnja žena. Nasmijana. Visoka, crne kose, tamnih očiju, bijelih zuba. Vrlo, vrlo lijepa žena. Danas bi rekli: pravi komad. Zračila je toplinom i ljubavi.

U snu sam hodao nekim crnim šumama. Imao sam deset godina. Budući da se nikad nisam ničega bojao, hodao sam šumom veselo pjevajući i radosno poskakujući. Onda je počeo puhati orkanski vjetar. Naglo se naoblačilo, a crna šuma postala je još crnijom, premda se to činilo nemogućim.

Oblaci su se spustili vrlo nisko. Rukama sam ih dodirivao. Potom pljusak, pravi prolom oblaka. Oko mene je bilo sve mokro, a ja sam i dalje hodao posve suh. Bože, mislio sam, kako kiša čudno pada. Kao da pazi da ne pokisnem. Igrao sam se s kišom. Mijenjao naglo pravac kretanja, ali ni tada me nije smočila ni jedna kap.

I u toj igri, odjednom, eto ti nje. Moje mame. Trideset-godišnje ljepotice. Pojavila se obasjana žarkom svjetlošću mojih dječjih uspomena.

Vedra. Jedina svjetlost u crnoj šumi. Nagnula se nada mnom, onako topla i nasmijana, pomilovala mekom rukom po nepočešljanoj kosi i upitala:

- Sine, jesi li se izgubio u šumi?
- Nisam, majko.
- Sine, je li ti teško tako hodati?
- Nije, majko.
- Bole li te noge, sine?
- Ne bole, majko.
- A gdje ti je nokat s malog prsta desne noge, sine?
- Bolio me, majko, pa sam ga otkinuo i bacio da me više ne boli.
- Je li ti hladno, sine?
- Nije, majko. Svuda oko mene je hladno, samo je u meni toplo.
- Dobro, tako treba biti sine... Odoh ja sad.
- Nemoj još ići mama, htio bih...

Nestala je, a ja sam se probudio. Nikad nisam mislio da uspomene mogu fizički boljeti. Kad sam se probudio, uspomene su me posvuda zaista jako boljele, a jastuk je bio mokar od snova i kiše.

Eh, majko, majčice... nemoj nikad tako naglo odlaziti. Ostani sa mnom, pusti me da te barem sanjam.

Kemal Mujičić

Priča stare fotografije

Kemal Mujičić
iz mladih dana

Iza svakog slova izvire neko naše davno ja. Samo ga valja prepoznati, krenuti za njim i doći u plodno i velebno polje uspomena. Još kao klincu otac mi je govorio da pamtim događaje i ljude. Nisam znao kako, pa me otac, električar, podučio da svaku večer prije spavanja pokušam zapamtiti što sam taj dan doživio. Ujutro, kad se probudiš, govorio je, nemoj odmah skakati iz kreveta. Slušaj kako se dan budi i razmišljaj o ljudima i događajima koje pamtiš po bilo čemu.

Evo, prošlo je punih sedamdeset godina kako mi je stari to savjetovao i ja nastojim i danas tako živjeti. Navečer, prije spavanja razmišljam o danu koji je prošao, a ujutro o onome što sam dotad proživio, koga sam upoznao, s kim se družio, što smišljao itd.

Mislim da upravo zato imam dobro pamćenje. Prisjećam se stvari i događaja kad sam imao svega tri, četiri ili pet godina, kao da sam ih jučer doživio. Primjerice, negdje 1942. godine, bila je kasna jesen kad smo se našli u zbjegu, kao pravi muhadžiri. Proganjali su nas Nijemci, ustaše, četnici, Čerkezi, a mi smo danima hodali šumama i gorama zemlje Bosne ponosne. Jednoga mi je dana dosadilo to hodanje, pa sam se od kiše skrio u kut teretnoga vagona na nekom slijepom kolosijeku. Dobro se sjećam da su prethodnih dana i neka druga djeca ostajala negdje skrivena.

I nisu se vraćala nikad više. Mislio sam, ako klinac od nepune tri godine uopće može misliti, da se nisu vratili zato što su negdje našli hranu, sunce i toplinu života.

Nakon noći koje se uopće ne sjećam, našao me otac koji je zapovijedao zbjegom. I više me nije nikad puštao. Kad bi se pucalo, on bi me smjestio iza nekog drveta i pucao. Ja bih se, zaštićen stablom, igrao glistama, crvima, grančicama ili, naprosto, umorno zaspao, a on bi pucao i vikao: Okruži ih! Okruži ih! Kad bi sve prestalo, mislim pucnjava i vikanje, tata bi me mirno uzeo za ruku i krenuli bismo dalje.

Sjećam se da smo se, 1943. godine, našli u jednom selu na Grmeču. Nije se imalo što jesti. Seljani nisu imali kruha, imali su samo špek, onaj sasvim bijeli, i mlijeko. Narezali bi nam špek u mlijeko i mi klinci bismo to naprosto žderali. Spavali smo u jednoj štali. Majke bi nas posložile na slamu, kao male trupce, i prekrili nas slamom, a gdjekad i nekim smrdljivim dekama. Jedne nas je noći probudila strašna vriska. Klincu na kraju reda, tamo uz samu pregradu štale, jedna je podiviljala domaća svinja odgrizla ruku.

Glad je glad, jednaka i kod svinja i kod ljudi... I sad vidim moga oca kako puca u svinju. Ne sjećam se koliko je metaka ispalio, ali znam da je dugo pucao.

Sjećam se 1945. godine kad je umrla moja mlađa sestra Leila. Imala je svega osam mjeseci. Zibao sam je u zipki. Bila je jako bolesna i stalno je plakala. Tako je jednoga dana plakala i plakala, ja sam je zibao i zibao, i onda je prestala plakati. Mislio sam da sam je uspavao zibajući je u zipki. Mama mi je tada prišla i rekla da je Leila umrla. Naravno da nisam znao što je smrt, pa sam svake noći, kad je bilo vedro, gledao u nebo. Jer je mama rekla da je Leila na nebu, pa sam je htio pronaći i pozvati da dođe, da ću je zibati i grijati, ako treba, sve dok ne odraste i ne bude velika kao ja, petogodišnji klinac. Možda i tu leži moja ljubav za astronomiju.

I danas promatram nebo, tražeći Leilu, kojoj su se proteklih godina pridružili roditelji i druga sestra, Kemila...

Pamćenje je zapravo cvijet kojega trebaš svakodnevno zalijevati. Poslije sam pamtio sve bolje i bolje. Pamtim siječanj 1948. godine kad smo doselili u Zagreb. Stajali smo na Glavnom kolodvoru i čekali tramvaj. Na Kolodvoru, tamo iza Esplanade, stajala su dva taksija i petnaestak fijakera. Tramvaji su vozili vrlo rijetko. Meni je Zagreb izgledao nestvarno. Osobito mi je nestvaran bio kip kralja Tomislava. Pita sam oca tko je to na konju, a on mi je rekao da je to kralj Tomislav. Pa zašto ga ne skinu s konja, mi smo se borili protiv Nijemaca, Poglavnika, Draže i Kralja? E, sine moj, rekao je stari Pibo, nismo se mi borili protiv ovoga kralja, nego protiv onoga. Ovaj je bio naš, a onaj nije bio naš. Tek sam poslije shvatio značenje tih očevih riječi. I to kad sam pročitao da je kralj Tomislav svojedobno tražio pomoć od muslimana u Španjolskoj.

Stanovali smo u Kukuljevićevoj 7, odmah u produžetku Maloga placa. Veliki plac je bio Dolac, a Mali plac taj Britanski trg. U to su doba u grad doselili mnogi iz raznih provincija. Vladalo je siromašno, nemaštovito raspoloženje, jer se ništa nije imalo. U prazne stanove u Kukuljevićevoj doseljavali bi partizani s obiteljima. I odmah iz stana izbacivali sve što je podsjećalo na Aziju, Malu Aziju i Buržoaziju. Tako se na cesti našlo mnoštvo vrlo vrijednih stvari. Meni su zapravo sve te stvari bile nevrijedne, jer tko je tada uopće mislio da su knjige, umjetničke slike, glasoviri itd. vrijedne stvari? Međutim, kad sam vidio pravo pravcato brdo knjiga, razbacanih ispred broja devet, u meni se nešto pobunilo.

Naravno, nisam volio knjige. Naprotiv. Međutim, neki mi vrug nije davao mira, pa sam majci rekao za knjige. I rekao sam joj da bi bilo dobro da te knjige prenesem doma. Ionako nam je stan bio prazan (spavali smo na podu, imali jedan ormar, seharu i krevet na kojem su spavali mama i tata...). Mama je rekla da moram čekati oca, jer ona nije mogla ni umjela odlučivati. Naime, moja je majka, premda iz ugledne i bogate obitelji, bila nepismena; završila je svega dva razreda pučke škole.

Kad je otac došao kući s posla, rekao sam mu za knjige i on je rekao da je to u redu. Štoviše, pomogao mi je da knjige prenesem u stan i složim ih u kutu sobe u kojoj sam spavao sa sestrom. Bilo ih je više od šest stotina i to je moja prva biblioteka. Dosta sam knjiga sačuvao i nalaze se još i danas u jednoj od moje četiri obiteljske biblioteke.

Dakako, tamo su knjige stajale i skupljale prašinu.

Negdje početkom 1951. godine, stari je trebao održati uvodni govor na sjednici Gradskoga sindikata, kojega je bio potpredsjednik. Nekoliko večeri prije te sjednice, moj je stari duboko u noć čitao jednu od sedam knjiga Izabranih djela K. S. Gjalskoga. To je činio i noć prije sjednice. Pita sam ga zašto čita knjige, a ne piše govor, kao što je običavao? Reкао mi je da bi pisao, ali mu fale riječi. A u ovim knjigama ima ih puno!, rekao je.

Budući da sam bio vrlo maštovito dijete, smatrao sam da su knjige glupost. Za svaki sam slučaj išao provjeriti, jer u nas je otac rijetko govorio, a kad bi štogod rekao, onda je to bilo vrlo mudro. I tako sam počeo čitati. I još nisam prestao.

Pamtim da sam bio površan, ali i vrlo temeljit kad bih nešto radio. Imao sam dvije godine mlađu sestru, koja je baš tih godina (riječ je o 1949.) teško oboljela (i preživjela i živjela, živjela... sve do nedavno, hvala budi Životu, a sad je moram tražiti među zvijezdama).

Mama je radila u nekoj tvornici, mislim u Unionu, današnji Kraš, a tata u tvornici akumulatora Munja, tamo gdje je danas zgrada INE u Držićevoj.

Ja sam morao čistiti prilično velik stan. Imao sam devet godina i baš mi se to nije radilo. Ali moralo se, jer su mama i tata, zajedno sa mnom, kad nisam imao školu poslijepodne, išli na dobrovoljni rad. Gradili smo najprije tramvajsku prugu u Moskovskoj ulici (to je danas Vukovarska), a potom i novu izložbenu prostoriju Zagrebačkog velesajma (danas je to Tehnički muzej, nasuprot Studentskoga centra i Cibonina tornja).

Jednog me je petka, travnja mjeseca 1948. otac vodio, mislio sam na džumu. Majka me okupala, svečano obukla, a otac me poveo prema džamiji. Sve oko džamije bilo je ograđeno, a iza ograde dizala se silna buka i prašina. Rušili su munare. Otac mi je rekao:

- Ovo nije dobro, ali, sine, uvijek upamti da si musliman.

- Zašto tata?, pitao sam.

- Zato, odgovorio mi je stari komunist i partizan, što ti Islam propovijeda da stalno učiš, da više znaš, jer ako znaš, onda si korisniji od drugoga koji manje zna. I zato što naša Knjiga govori: U vjeri nema prisile...

Volio sam hodati čistim zagrebačkim ulicama. Tako sam na sjevernoj strani Dalmatinske, u onoj lijepoj zgradi na uglu s Frankopanskom, vidio izlog nekog fotografa. Sjećam se da mi je otac u to doba govorio da ono što čovjek ne može upamtiti, pamti knjiga i fotografija. Knjiga sam imao, fotografija nisam. Zato sam odlučio da ću skupljati svaki novčić i fotografirati se baš tu u Dalmatinskoj. Nakon mjesec dana uštedio sam dovoljno para. Cijepao sam drva susjedima, nosio im ugljen i drva, činio razne sitne usluge za sitnu lovu, pa se u mjesec dana nakupilo toliko da se mogu fotkati. U to smo doba bili vrlo siromašni.

Bila je zima. Zimi sam bio odjeven samo u košulju, vestu i kratki kaputić, kratke hlače i duge čarape, svezane iznad koljena, zima, zima, e pa šta je... I tako se fotnuo. I platio unaprijed.

Nakon nekoliko dana, fotke su bile gotove. Podigao sam ih, zatim uredio cijeli stan da se sve sjajilo od čistoće. Kad su roditelji došli doma, pohvalili su me da sam dobro pospremio stan. Rekao sam da nisam ja, nego da je bio neki dječak koji je zapravo sve sam učinio. Koji dječak?, upitno su me pogledali. Rekao sam da ne znam ime, ali mi je ostavio sliku.

I pokazao im svoju fotku.

Mama me je svega izljubila, a otac me dugo gledao. Zašto si se fotografirao?, pitao me.

- Rekao si da slike pamte kao knjige, pa sam htio da ova fotografija upamti doba kad sam svakodnevno čistio stan.

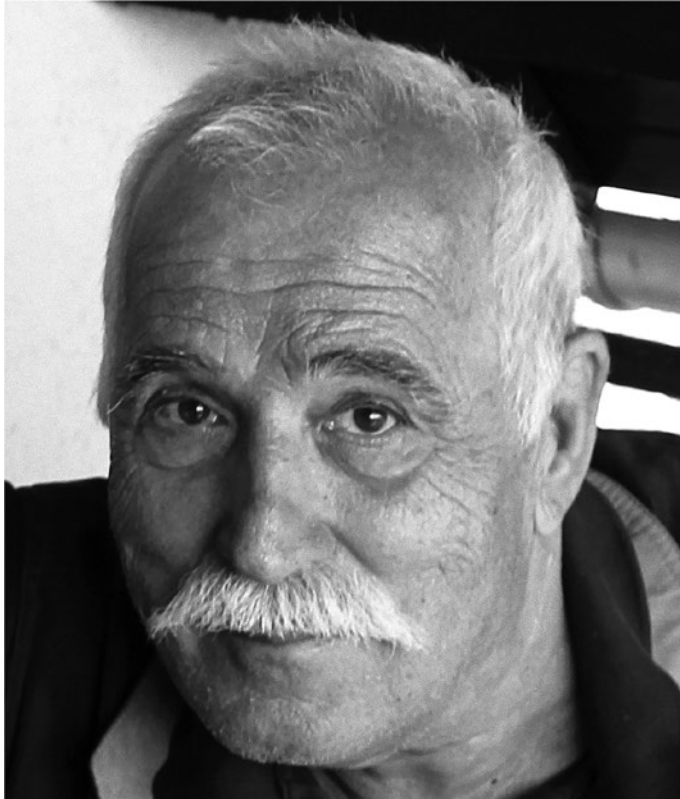
I danas sam, prije nego što sam sjeo da napišem ovaj tekst, dobro očistio stan.

I znate što? Otac je bio u pravu: fotografije doista, kao što vidite, pamte!

Otac je uvijek bio u pravu.

(Bošnjački glas, broj 66 LISTOPAD 2021.)

Otišao je zaljubljenik u ljepotu, istinu i znanje - Kemal Mujičić

Dugo je molio Boga da ga uzme sebi. No, čini se da je Svevišnji imao za njega drugi plan. I previše je naime toga bilo u toj osobi da bi ga Allah tako rano uzeo k sebi. Dopustio je Keminim prijateljima da još neko vrijeme uživaju u iskričavom ludističkom duhu, u hrabrosti govora (koja je povremeno prelazila u isključive formulacije), u ljepoti da-vanja znanja i savjeta iskusnog putnika kroz život. I Kemo je davao, do zadnjeg trena. Prenosio je svoja znanja i iskustva, govorio o ljudima, vremenu, porukama Kur'ana, ali i o svom viđenju posrednika prema Bogu (u čije dobre namjere nije uvijek vjerovao).

Bio je i skeptik, i cinik, i naivni zaigrani dječarac, i ironični interpretator, ali i vjernik i anarhist. Na pitanje kako je moguće biti sve to odjednom, riječima nije moguće objasniti. Odgovor je nasmiješeni lik prodornog pogleda; odgovor je čovjek koji je u sebi nosio sve te dimenzije.

Kamovljevski slobodan izgovoriti psovku, istinski i duboko zaljubljen u svaku ljepotu, uvijek i prije svega okrenut beskrajnoj riznici mogućih znanja, ovaj novinar, urednik, književnik, medijski djelatnik, prijatelj - beskompromisno je ulazio u verbalne duele braneći svoje viđenje istine.

Volio je i bio je voljen.

Bio je iskreni prijatelj, ali njegovo prijateljstvo nikada nije dovelo u pitanje njegovo viđenje istine o bilo čemu. Kemo je bio i do zadnjeg trena ostao samo i jedino svoj. Puno je puta, posebno za

B

vrijeme rata, bio u mogućnosti da za svoja znanja i svoj rad dobije privilegirani status i beneficije. Ono što su drugi rado prihvaćali Kemo je odbijao. Sa smiješkom je prepričavao svoje ratne dogodovštine ne žaleći ni u jed-nom trenutku za propuštenim 'prilikama'.

Rijetki su, i sve rjeđi tako upućeni a tako otvoreni, tako svojeglavi a tako darežljivi ljudi, tako tolerantni i tako odrješiti u verbalnoj komunikaciji, tako zaljubljeni u čovjeka i tako netolerantni prema gluposti. Bio je sposoban u svakom trenutku žrtvovati sve poradi svog stava. A svoj stav temeljio je na razumnom prosuđivanju i urođenom moralnom osjećaju.

Kemo je vjerovao u jednakost i nužnost ravnopravnosti ljudi različitih boja, vjera, na-cija, svjetonazora. Prosvjetiteljski je vjerovao u snagu znanja. Pozivao se uvijek na poziv Kur'ana da se okrenemo znanju i učimo. Tjerao je sve oko sebe da više čitaju, znaju, da se upute u neke nove načine gledanja, orijentacije mišljenja. Lijenost duha bi ga užasavala. Ljutio se na svakoga tko ne bi išao putem realiziranja svojih poten-cijala, tko ne bi više učio, više znao. Poput Sokrata novih vremena i ovih krajeva, vjerovao je u tu iscjeliteljsku moć znanja bez koje nije moglo biti niti morala, pa niti uljudene zajednice.

Svoju želju za spoznajom okrenuo je prema svijetu. Tijelo je zane-mario. Ono je odumi-ralo hraneći nezaustavljivu volju glave za znanjem svega do čega se moglo i moralo doći. Na kraju je i dragi Allah popustio njegovoj želji. Uzeo ga je i odveo njegovu dušu u raj, tamo gdje je sve, kako je Kemo govorio, djevičanski čisto, moralno i istinito.

Nama svima ostala su sjećanja na velikog zaljubljenika u život, na život okrenut stjecanju novih znanja, na znanja čovjeka koji je sve stavljao u sumnju pa i sumnju descartesovsku.

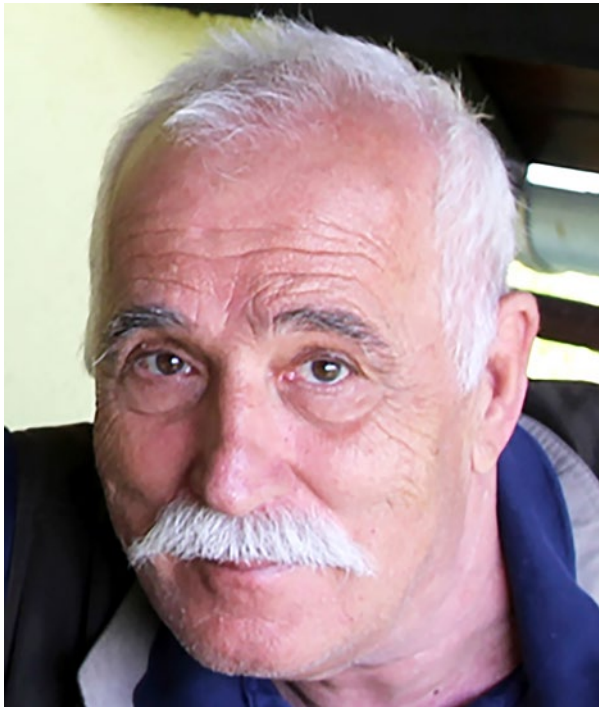
Smrt je dio života. Odlazeći, Kemo se zauvijek smjestio u duše svojih istinskih prijate-lja. Sad smo zajedno. Vezani njegovim osmje-hom i zadacima koje nam je podijelio.

(Bošnjački glas, broj 70 VELJAČA 2022.)

P

- Sine, jesi li se izgubio u šumi?
- Nisam, majko.
- Sine, je li ti teško tako hodati?
- Nije, majko.
- Bole li te noge, sine?
- Ne bole, majko.
- A gdje ti je nokat s malog prsta desne noge, sine?
- Bolio me, majko, pa sam ga otkinuo i bacio da me više ne boli.
- Je li ti hladno, sine?
- Nije, majko. Svuda oko mene je hladno, samo je u meni toplo.
- Dobro, tako treba biti sine... Odoh ja sad.
- Nemoj još ići mama, htio bih...

Nestala je, a ja sam se probudio. Nikad nisam mislio da uspomene mogu fizički boljeti. Kad sam se probudio, uspomene su me posvuda zaista jako boljele, a jastuk je bio moker od snova i kiše.

Eh, majko, majčice... nemoj nikad tako naglo odlaziti. Ostani sa mnom, pusti me da te barem sanjam.

BOŠNJAČKI GLAS

- ✱ **RIJEČ UREDNIKA** Snježana Köpruner - Behar i optimizam iz Travnika
- ✱ **SISAK** Bajramski koncert
- ✱ **ISTRA** 105. obljetnica Labinske republike
- ✱ **NEBOJŠA DIMOVSKI** Sevdisanje slikom
- ✱ **KIC BiH** Tradicijske pjesme – prostor dijaloga
- ✱ **RIJEKA** III. susret Sevdahom kroz Hrvatsku
- ✱ **AMILA SMAJOVIĆ** Duh bosanskog ćilima
- ✱ **ANDREJ NIKOLAIDIS** Safari u Sarajevu – o univerzalnosti zla
- ✱ Izložba „Kemal Monteno, pamtim samo sretne dane“
- ✱ **MUHAMED ŽERO** Razumjeti pa pjevati sevdalinke
- ✱ **AJKA TIRO SREBRENKOVIĆ** O knjizi „Dva svijeta“ Nefe Šabanović-Karić
- ✱ **SJEĆANJE** Kemal Mujičić - Vedri i vječni dječak s Une

IMPRESSUM

BOŠNJAČKI GLAS Informativno glasilo Bošnjačke nacionalne zajednice Hrvatske ISSN: 1846-3215 • Izdavač **Bošnjačka nacionalna zajednica Hrvatske** • Za izdavača **Adis Keranović** • Glavni i odgovorni urednik **Bosiljko Domazet** • Zamjenici glavnog urednika **Sead Berberović, Mirela Čaušević** • Fotografije **Ognjen Karabegović, Nikola Šolić** • Dizajn **Damir Bralić i Andrija Mudnić** • Prijelom i Tisak **Grafomark d.o.o., Zagreb** • Naklada 600

Tiskano uz financijsku potporu iz Državnog proračuna RH posredovanjem Savjeta za nacionalne manjine. Tekstovi izražavaju stavove autora, a ne redakcije ili nakladnika. Misija časopisa je prenositi mišljenja i stavove o raznolikim problemima i zbivanjima te tako pridonijeti dijalogu. Svoje radove, tekstove i fotografije šaljite na mail **bosnjackiglas@gmail.com** Posjetite **www.bnzh.hr** i **FB Bosnjacki glas**.
